

Digitális világ (DIVIL) 3.

az SZTE IKIKK

Digitális Társadalom Kompetenciaközpontjának
szakmai zárókonferenciája

program és absztraktok

Szeged, 2026. június 17-18.
SZTE BTK,
Szeged, Egyetem u. 2.

a konferencia

a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK)
Humán és Társadalomtudományi Klaszter

Digitális Társadalom Kompetenciaközpontjának támogatásával valósul meg

<https://u-szeged.hu/szervezeti-felepites/human/digitalis-tarsadalom>

SZTE IKIKK
Digitális Társadalom Kompetenciaközpont

Interdiszciplináris
Kutatásfejlesztési
és Innovációs
Kiválósági Központ

2026. JÚNIUS 17. SZERDA

PLENÁRIS ELŐADÁSOK: KARI KONFERENCIATEREM	
Köszöntő, megnyitó	
9:30	Köszöntő: Sándor Klára szakmai vezető, SZTE IKIKK Digitális Társadalom Kompetenciaközpont Megnyitó: Kónya Zoltán rektorhelyettes, szakmai vezető, SZTE IKIKK
A Digitális Társadalom Kompetenciaközpont kutatócsoport-vezetőinek kutatási összefoglaló előadásai	
10:00	Karsai Krisztina: Mesterséges intelligencia és a jogrend
10:20	Kovács Péter: Pénzügyi és számviteli kihívások a digitalizáció összefüggésében
10:40	Vas Zsófia: Területi egyenlőtlenségek és gazdasági átalakulás a digitalizáció korában
11:00	Szabó Norbert: Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése
11:20	Merkovity Norbert: A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai
11:40	Szalai Anikó: Digitalizáció és demokrácia

1. SZAKMAI PANEL: KARI KONFERENCIATEREM	
Mesterséges intelligencia és a jogrend – elnök: Karsai Krisztina	
13:00	Csatlós Erzsébet: Az algoritmikus határigazgatás dilemmája: az ETIAS késlekedése mint óvatosság, intézményi korlát vagy rendszerszintű kudarc előjele
13:20	Gál Andor: A kriptoeszköz-kereskedelem kriminalizációja a magyar büntetőjogban
13:40	Juhász Zsuzsanna: A börtönkörnyezet „okosodási” folyamata
14:00	Molnár Erzsébet: A szándékosság és a gondatlanság akarati-érzelmi aspektusának megítélése az agykutatások eredményeinek tükrében
14:20	Váradai Szilvia: „Lesz új a nap alatt?” Az uniós digitális omnibus rendelet-tervezet értékelése az „AI Act” és a GDPR tükrében
14:40	VITA

Csatlós Erzsébet

Az algoritmikus határigazgatás dilemmája: az ETIAS késlekedése mint óvatosság, intézményi korlát vagy rendszerszintű kudarc előjele

A kutatás az Európai Utazási Információs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) elemzésén keresztül vizsgálja az algoritmikus döntéshozatal következményeit az EU határigazgatásában. Az ETIAS a vízummentesen utazó harmadik országbeli állampolgárokat automatizáltan szűri biztonsági, migrációs és közegészségügyi kockázatok szempontjából; a tagállami egységek csak találat esetén kapcsolódnak be. A rendszer ezzel hibrid döntési struktúrát hoz létre: a kockázateértékelés egy része közvetlen, szupranacionális szinten, digitális infrastruktúra révén valósul meg – szemben a hagyományos közvetett végrehajtási modellel, amelyben az egyedi ügyek elbírálása döntően tagállami hatáskör volt. A kutatás elemzi az ETIAS

kockázatértékelési mechanizmusát: a találatok egyfelől utólagos tényeken (pl. bírósági ítéletek, elveszett okmányok), másfelől profilalkotáson alapuló kockázati mutatókon alapulnak. Ez utóbbi az ártatlanság véelmét és a diszkriminációtílmalmat érinti. A jogorvoslat érvényesítését nehezíti, hogy a kérelmezők jellemzően harmadik országban tartózkodnak, a tagállamok eltérő eljárási autonómiája pedig fórumshopping-kockázatot teremt. Az AI Act hatálybalépésével ugyanakkor az ETIAS profilalkotási mechanizmusai magas kockázatúnak minősülnek, ami fokozott átláthatósági- és emberi felügyeleti követelményeket támaszt, ennek eljárásjogi konvergenciája pedig csak absztrakt szinten realitás.

Az előadás végkövetkeztetése szerint az ETIAS bevezetésének többszöri – legutóbb 2026 utolsó negyedévére halasztott – késlekedése nem pusztán technikai probléma, hanem annak strukturális tünete, hogy az algoritmikus döntéshozatal integrálása a közigazgatásba a normaképzés egy részét a hagyományos jogi kereteken kívülre, a digitális infrastruktúra szintjére helyezi. Az ETIAS az uniós közigazgatás digitalizációjának egyik első kézzelfogható példája és próbája annak, hogy képes-e az EU az algoritmikus határigazgatást a jogállami garanciák keretei között megvalósítani.

Gál Andor

A kriptoeszköz-kereskedelem kriminalizációja a magyar büntetőjogban

A kriptoeszközök használatának térnyerésével a pénzpiacok kriptohasználattal összefüggő, kifejezetten befektetővédelmi célú szabályozása sem maradhatott el. E jogalkotási kívánalom mind uniós, mind nemzeti szinten jelentkezett. Előbbi igény hatására született meg a MICA-rendelet, amely minden tagállamban közvetlenül alkalmazandó, míg a nemzeti jogalkotás eredményének ezen a területen a 2024. június 30-tól hatályos, a kriptoeszközök piacáról szóló 2024. évi VII. törvény (a továbbiakban: Kriptotv.) tekinthető. A magyar jogalkotó döntése nyomán ugyan az említett törvénynek az elsődleges célja az uniós joganyag egyes követelményeinek belső jogban való teljesítése, azonban ezen felül az is, hogy a kriptoeszközök tranzakcióira vonatkozóan Magyarországon egy speciális, nemzeti validációs kötelezettséget írjon elő. E szabályozás eredményeként a kriptoeszközökkel való kereskedés jogszerűen Magyarországon egy összetett feltételrendszer teljesítése esetén valósulhat meg. A fentiekben említett jogalkotás további következménye volt, hogy a magyar jogalkotó a hivatkozott kötelezettségek megsértésével végzett kriptoeszköz-átváltási tevékenység tanúsításához büntetőjogi felelősséget kapcsolt. Az előadás célja a 2025. július 1-jétől hatályos büntetőjogi normák elemzése a MICA-rendelet, az uniós jog alapelvei, valamint a keretdiszpozíciós szabályokat kitöltő Kriptotv. rendelkezései fényében.

Juhász Zsuzsanna

A börtönkörnyezet „okosodási” folyamata

Az előadás nemzetközi kitekintés keretében azt igyekszik bemutatni, hogy miként reagál a digitális átalakulásra a börtönkörnyezet, hogyan alkalmazkodik a folyamatos változásokhoz, az innovatív technológiák milyen módon, formában jutnak szerephez ebben a közegben. Célunk annak érzékeltetése, hogy a fogvatartottak sikeres reintegrációja és rehabilitációja érdekében mennyire fontos a különféle digitális eszközök és szolgáltatások biztosítása, azok nyomán a fogvatartottak részéről a digitális készségek elsajátítása, ezzel összefüggésben pedig a büntetés-végrehajtás hathatós támogatása.

Az előadás konkrét országpéldákon keresztül tárja fel a börtönkörnyezet digitális átalakulását, mutatja be a változás mögötti „mozgatórugókat” és veszi számba a folyamatot nehezítő, illetve hátráltató tényezőket.

Molnár Erzsébet

A szándékosság és a gondatlanság akarati-érzelmi aspektusának megítélése az agykutatások eredményeinek tükrében

A hazai szándékosság fogalom explicit az ún. akaratelmélet talaján került kodifikálásra, amely azt jelenti, hogy a norma az objektíve kifejtett cselekményhez való érzelmi viszonyulás fennállását követeli meg a szándékos bűncselekmény szubjektív megvalósulásához. Épp így igaz ez a tudatos gondatlanságra, ahol azonban a jogalkotó már kifejezetten utal az – egyébként a szándékosságnál is megkövetelt – tudati elem fennállásának követelményére. A klasszikus bűnösség fogalmi elemek kodifikációját megelőzően számos szakirodalom foglalkozik azzal a kérdéssel (pl. Finkey Ferenc), az emberi szubjektum mely aspektusa kell, hogy a büntetőjogi felelősség megállapításához szükséges kritériumként beszámításra kerüljön. Ez a szubjektív aspektus vajon a tudat vagy az akarat? E kérdés azonban ontológiai talajra vezeti a kutatót: mit jelent egyáltalán a tudat, illetve az akarat? Mi a genezise annak a folyamatnak, hogy az elkövető a bűnös gondolattól eljut a tudatában megjelenő cselekmény objektív manifesztlálásához? Teljes egészében emberi uralom alatt tartható ez a folyamat, vagy adódhatnak felelősségtani szempontból releváns determináló tényezők? A normatív kérdés ontológiai talajra helyezésének szükségessége átvezet minket a klasszikus, és XXI. század fejlett agykutatási hipotéziseinek és eredményeinek tükrében neoklasszikusnak tekinthető determinizmus-indeterminizmus kérdésköréhez. Az előadásomban arra keresem a választ, vajon egy potenciális ontológiai-determinista álláspont természettudományos megjelenése miképpen befolyásolhatja a szándékosság-gondatlanság fogalom büntetőjogi jelentését.

Várad Szilvia

„Lesz új a nap alatt?” Az uniós digitális omnibus rendelet-tervezet értékelése az „AI Act” és a GDPR tükrében

Az Európai Bizottság 2025. november 19-én tette közzé a mesterséges intelligenciára, a kiberbiztonságra és a (személyes) adatokra vonatkozó uniós szabályozások módosítását és összehangolását célzó ún. „digital omnibus” csomag tervezetét. Adatvédelmi szempontból a javaslat a horizontális egységesítést kívánja elősegíteni a fogalmak pontosításával és az eljárási kötelezettségek harmonizálásával, különös tekintettel a kiberbiztonsági szabályozással való kapcsolódásra. A mesterséges intelligencia (MI) területén a javaslat közvetetten támogatja az MI-rendszerek fejlesztését az adatokhoz való hozzáférés és azok újrafelhasználásának megkönnyítésével. Ez elősegítheti az innovációt és a versenyképességet, ugyanakkor fokozza a feszültséget az adatvezérelt technológiák és az alapjogvédelem között. Felmerülhet ugyanis a veszélye az egyes speciális, ágazati garanciák gyengülésének az általánosabb szabályozási keretekbe történő beolvasztásuk révén. Az előadás a tervezet rendelkezéseit értékeli a személyes adatok védelmének szemüvegén keresztül. Ennek során arra keresi a választ, hogy mennyiben valósítható meg a jelenleg hatályos, releváns uniós szabályozás (GDPR és MI rendelet) tervezett egyszerűsítése, illetve az milyen kihívásokkal jár uniós jogi szempontból.

2. SZAKMAI PANEL: 3-AS TEREM

Digitalizáció és Demokrácia - elnök: Szalai Anikó

13:00	Szalai Anikó: A digitalizáció és demokrácia összefüggései a különböző jogterületeken
13:20	Szaniszló Réka Brigitta: A Meta szociolingvisztikai hiányosságainak emberi jogi kihívásai
13:40	Soós Edit: A digitális közigazgatás fejlődése az Európai Unióban és Magyarországon
14:00	Fekete Réka: E-demokrácia: Állampolgári részvétel a digitális korban
14:20	Gültekin-Várkonyi Gizem: Impact assessments for legally compliant AI systems
14:40	VITA

Szalai Anikó

A digitalizáció és demokrácia összefüggései a különböző jogterületeken

Az előadás a digitalizáció és a demokrácia kölcsönhatásait vizsgálja a nemzetközi jog, az uniós jog, az alkotmányjog és az emberi jogok metszetében. A fókusz az állami hatalomgyakorlás átalakulásán, a digitális szuverenitás igényén és az online térben érvényesülő alapvető jogokon van. Elemzem, miként szabályozhatók a digitális infrastruktúrák és platformok úgy, hogy erősítsék a demokratikus jogállamot, miközben hatékonyan védik az egyéni szabadságjogokat és az adatvédelem követelményeit.

Szaniszló Réka Brigitta

A Meta szociolingvisztikai hiányosságainak emberi jogi kihívásai

A közösségi média platformok mára a politikai véleménynyilvánítás, a kulturális identitás és a társadalmi részvétel meghatározó tereivé váltak. Ezzel párhuzamosan a platformok tartalommoderálási rendszerei olyan kvázi-szabályozó szerepbe kerültek, amely jelentős hatást gyakorol a digitális nyilvánosság működésére. A moderációs döntések azonban nem csupán technológiai vagy biztonsági kérdések, hanem egyre inkább nyelvi és kulturális értelmezési problémák is. Különösen igaz ez azokra az esetekre, amikor a platformok nem képesek megfelelően értelmezni az eltérő nyelvi, kulturális vagy történeti kontextusokban megjelenő tartalmakat.

Az előadás a Meta Oversight Board 147 nyilvánosan hozzáférhető döntésének elemzésén keresztül vizsgálja, hogy a nyelvi és kulturális kompetencia hiányosságai miként befolyásolják a tartalommoderálási döntések igazságosságát és legitimitását. A kutatás vegyes módszertant alkalmaz: a kvantitatív elemzés statisztikai összefüggéseket keres a nyelvi-kulturális félreértések, a döntések kimenetele és a Testület által megfogalmazott szakpolitikai ajánlások között, míg a kvalitatív rész két kiemelt eset részletes vizsgálatára épül.

Az eredmények arra utalnak, hogy a kulturális és nyelvi félreértelmességek nem korlátozódnak egyes földrajzi régiókra vagy úgynevezett alacsony erőforrású nyelvekre, hanem a platform globális moderációs infrastruktúrájának rendszerszintű sajátosságát tükrözik. Bár e tényezők önmagukban nem magyarázzák a döntések megváltoztatását, a kulturális vagy nyelvi kontextust érintő ügyek szignifikánsan gyakrabban eredményeznek strukturális jellegű szakpolitikai ajánlásokat, például átláthatósági, képzési vagy iránymutatási reformokat.

Az előadás amellel érvel, hogy a nyelvi és kulturális kompetencia nem pusztán működési kérdés, hanem az emberi jogi szempontból legitim platformkormányzás alapvető feltétele. A tartalommoderálás során megjelenő értelmezési hibák a kulturális részvételhez, az egyenlő

bánásmódhoz és a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódó jogok érvényesülését is érintik. A kutatás ezért a digitális platformok működését a kulturális jogok és az értelmezési igazságosság szempontjából vizsgálja, hozzájárulva a digitális kormányzás emberi jogi megközelítésének továbbfejlesztéséhez.

Soós Edit

A digitális közigazgatás fejlődése az Európai Unióban és Magyarországon

A digitalizáció napjainkra a közigazgatás modernizációjának és a közszolgáltatások fejlesztésének egyik meghatározó eszközévé vált. Az Európai Unió digitális transzformációs célkitűzéseivel összhangban Magyarország is kiemelt figyelmet fordít az információs és kommunikációs technológiák alkalmazására a közigazgatási folyamatok hatékonyabbá és ügyfélközpontúbbá tétele érdekében. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a közszolgáltatások digitalizációja miként alakítja át az állampolgárok és a köztisztviselők közötti kapcsolatot, valamint hogyan befolyásolja a szolgáltatások hatékonyságát, hozzáférhetőségét és felhasználóközpontúságát.

A magyar közigazgatás egyik meghatározó modernizációs intézkedése a 2011-ben létrehozott kormányablak-rendszer. Az integrált ügyfélszolgálati modell az egyablakos ügyintézés elvére épülve egyszerűsíti az ügyintézési folyamatokat, csökkenti az adminisztratív terheket, valamint javítja a közszolgáltatások minőségét és elérhetőségét. A kutatás rávilágít arra, hogy a kormányablakok működése miként támogatja az e-közigazgatás céljainak megvalósítását a felhasználóközpontú közigazgatási szolgáltatások és az integrált digitális megoldások fejlesztése révén.

Fekete Réka

E-demokrácia: Állampolgári részvétel a digitális korban

A 21. században a digitalizáció a gazdasági és társadalmi fejlődés egyik meghatározó tényezőjévé vált, amely átalakítja a mindennapi életet és a társadalmi rendszerek működését. A digitális tér ma már nem csupán az információhoz való hozzáférés eszköze, hanem az érdemi polgári részvétel egyik alapvető feltétele is.

Az előadás az Európai Unió intézményesített online részvételi mechanizmusait vizsgálja. Kiindulópontja, hogy az uniós döntéshozatal legitimitációjának erősítése nem kizárólag a képviseleti intézményrendszeren, hanem a polgárok közvetlen bevonását biztosító eszközökön is alapul. Ennek keretében bemutatja az uniós polgársághoz kapcsolódó részvételi jogokat, köztük a petíciós jogot, az európai polgári kezdeményezést, az Európai Bizottság „Ossza meg velünk véleményét!” portált, valamint az Európai Polgári Részvételi Platform szerepét.

A vizsgálat középpontjában annak elemzése áll, hogy ezek az eszközök miként képesek integrálni a polgári véleményeket az uniós szakpolitikai napirend formálásába és a jogalkotási folyamatok előkészítésébe. Az eredmények rámutatnak, hogy a digitális részvételi felületek hozzájárulnak az uniós intézmények és az állampolgárok közötti távolság csökkentéséhez, ugyanakkor önmagukban nem garantálják a döntéshozatal demokratikusabbá válását. Ehhez átlátható visszacsatolási mechanizmusokra, intézményi válaszkészségre, valamint a digitális hozzáféréstől fakadó egyenlőtlenségek mérséklésére van szükség.

This presentation focuses on the interaction between Data Protection Impact Assessments (DPIAs), Fundamental Rights Impact Assessments (FRIAs), and emerging AI literacy obligations within the European Union's AI regulatory framework. While DPIAs under Article 35 GDPR focus on risks to personal data, FRIAs introduced by the AI Act extend ex ante assessment to a broader range of fundamental rights, signaling a shift toward more comprehensive rights-based governance. Further, it conceptualizes AI literacy, as reflected in Article 4 of the AI Act, as a key enabling condition for effective impact assessments. It contends that without sufficient institutional and individual understanding of AI systems, both DPIAs and FRIAs risk becoming formalistic compliance tools rather than substantive safeguards. The analysis highlights the need for greater procedural integration and strengthened requirements to ensure meaningful protection of fundamental rights in AI governance.

3. SZAKMAI PANEL: 107-ES TEREM	
Jóllét és egészség a digitális korban - elnök: Martos Tamás	
13:00	Papp-Zipernovszky Orsolya , Kormányos Ákos, Martos Tamás: A kritikai egészségértés szerepe a krónikus betegségekkel való együttélésben
13:20	Horváth Mária Dóra , Papp-Zipernovszky Orsolya, Tesch Zsanett, Buzás Norbert, Festő Blanka, Martos Tamás: Krónikus betegséggel élők támogatása a digitális egészségügyi technológiák és az online edukáció tükrében: lehetőségek és korlátok diabéteszben és IBD-ben
13:40	Kövesdi-Csuka Sára , Aschenbrenner-Kovács Szilvia , Révész Réka, Müller Vanessa, Perneki Marietta, Wettstein Adrienn, Szűcs Tamás, Martos Tamás: Digitális technológia-használattal kapcsolatos pszichológiai kérdőívek gyűjteménye – hallgatói együttműködések áttekintése, eredményei, tanulságai
14:00	Szűcs Tamás és Szabó Eszter , Martos Tamás, Kövesdi-Csuka Sára, Rafael Beatrix: Az egészségcélok digitális támogatásának lehetőségei egészséges és krónikus betegséggel élő felnőttek számára
14:20	VITA

Papp-Zipernovszky Orsolya, Kormányos Ákos, Martos Tamás

A kritikai egészségértés szerepe a krónikus betegségekkel való együttélésben

A kritikai egészségértés az egészség(ügy)i információkeresés és felhasználás legmagasabb szintje, mely a kritikai elemzést és kontroll-gyakorlást lehetővé tevő kognitív készségeket foglal magában. Előadásunkban ennek a készségegyüttesnek a szerepét vizsgáljuk két krónikus beteg-mintán: gyulladósos bélbetegség egészséggel kapcsolatos énhatékonyságának, észlelt tüneti súlyosságának és étellel való elégedettségének összefüggéseiben, és utógondozott onkológiai betegek információval való elégedettségének és életminőségének viszonylatában.

Horváth Mária Dóra, Papp-Zipernovszky Orsolya, Tesch Zsanett, Buzás Norbert, Festő Blanka, Martos Tamás

Krónikus betegséggel élők támogatása a digitális egészségügyi technológiák és az online edukáció tükrében: lehetőségek és korlátok diabéteszben és IBD-ben

A digitális technológiák egyre fontosabb szerepet kapnak a krónikus betegséggel élők és családjaik mindennapi önmenedzselésében, ugyanakkor hatásuk nem érhető meg pusztán az eszközhasználat vagy a technológiai hozzáférés alapján. Előadásunk két krónikus betegség, az 1-es típusú diabétesz és a gyulladós bélbetegség példáján keresztül mutatja be a digitális empowerment lehetőségeit és határait. Az 1-es típusú diabéteszrel élő gyermekek gondozását egyre inkább átalakítják a digitális egészségügyi technológiák, például a folyamatos glükózmonitorozás, az inzulinpumpa és az online edukációs lehetőségek. Előadásunkban két kutatás eredményeit mutatjuk be, amelyek azt vizsgálták, hogy a digitális világ hogyan kapcsolódik a diabéteszmenedzsment pszichoszociális támogatásához a gyermekek közvetlen környezetében. Eredményeink rámutattak arra, hogy a digitális technológiák és online edukációs formák fontos lehetőségeket kínálhatnak a krónikus betegséggel élő gyermekek támogatásában, ugyanakkor a szorongás csökkentésében, a kontrollérzet kialakításában és az attitűdformálásban továbbra is meghatározó szerepe lehet a személyes, pszichoszociális támogatásnak. Az IBD-vel élők körében végzett elemzések szerint pedig az internetes és digitális empowerment, az önhatékonyság és az érzelmi egyensúly eltérő mintázatai kapcsolódtak a jólléthez és az egészségcélok megvalósításához. Az eredmények arra utalnak, hogy a digitális egészségfejlesztésben a technológiai kompetenciák támogatása mellett a pszichológiai erőforrások fejlesztése is kulcsfontosságú.

Kövesdi-Csuka Sára, Aschenbrenner-Kovács Szilvia, Révész Réka, Müller Vanessa, Perneki Marietta, Wettstein Adrienn, Szűcs Tamás, Martos Tamás

Digitális technológia-használattal kapcsolatos pszichológiai kérdőívek gyűjteménye – hallgatói együttműködések áttekintése, eredményei, tanulságai

Bár egyre több kutatás foglalkozik a digitális technológiák megjelenésével és ezek pszichológiai hatásaival, magyar nyelven még viszonylag kevés olyan mérőeszköz áll rendelkezésre, amely az újonnan megjelenő digitális technológiák pszichológiai aspektusait vizsgálja. A mérőeszközök használata emellett gyakran kutatócsoportonként elszigetelten zajlik, sok esetben hiányzik a kérdőívek adaptációjának transzparens bemutatása és ezek hozzáférhetővé tétele, ami elengedhetetlen lenne egy adott téma empirikus vizsgálatához, az eredmények összehasonlíthatóságához.

Az előadás rövid áttekintést nyújt a Jólét és egészség a digitális korban kutatócsoport munkája során megvalósuló hallgatói kutatási együttműködések eredményeiről. Ennek részeként bemutatásra kerül egy technológia-használattal kapcsolatos pszichológiai kérdőíveket tartalmazó gyűjtemény, mely olyan magyar nyelvre adaptált mérőeszközöket mutat be rendszerezett formában, amelyek a digitális technológiákhoz kapcsolódó pszichológiai jellemzőket, attitűdöket és használati mintázatokat vizsgálják. A gyűjtemény célja az ilyen irányú hazai kutatások támogatása és a kutatási eredmények összehasonlíthatósága.

Ehhez kapcsolódóan ismertetésre kerülnek a kérdőívek egy részének felhasználásával már lefolytatott kutatás eredményei is, különös tekintettel a Mesterséges Intelligencia Szorongás Skála (AIAS) magyar nyelvű adaptációjára, valamint a mesterséges intelligencia szorongásnak a nagy nyelvi modellek egészségügyi célú használatával mutatott összefüggéseire, mely az eszköz gyakorlati alkalmazási lehetőségeit is jól kijelöli.

Szűcs Tamás és Szabó Eszter, Martos Tamás, Kövesdi-Csuka Sára, Rafael Beatrix
Az egészségcélok digitális támogatásának lehetőségei egészséges és krónikus betegséggel élő felnőttek számára

Az egészségcélok olyan specifikus viselkedéses célkitűzések, amelyek az egyén egészségének javítását vagy fenntartását szolgálják, például a rendszeres testmozgás vagy az egészséges táplálkozás. Ezek sikeres elérését jelentős mértékben támogathatják a digitális eszközök. Az előadásban két programot mutatunk be. Egy prospektív empirikus kutatásban 301 felnőtt vett részt egy két héten át tartó „daily diary study”-ban, melyben naponta értékelték az egészségcéljukkal való foglalkozás során megélt stresszt és az egészségcél megvalósításához kapcsolódó éhatékonyságukat. Az eredmények arra utalnak, hogy az egészségcélok elérését támogató intervenciókban kiemelt figyelmet kell fordítani az éhatékonyság növelésére. Ez a megközelítés hatékonyan ellensúlyozhatja az észlelt stressz káros hatásait, és elősegítheti a fenntartható viselkedésváltozást. A második program célja egy olyan digitális intervenció fejlesztése metabolikus szindrómával élők számára, amely a kutatócsoport eredményeit gyakorlati formában integrálja. Az intervenció fókuszában a személyes egészségcélok megfogalmazása, nyomon követése és megvalósítása áll. Az intervenció hangsúlyt helyez az autonóm motiváció erősítésére, a személyes jelentésadásra és a tartós elköteleződés kialakulására. A megközelítés célja nem pusztán viselkedésváltozás előidézése, hanem a belső motiváció és az önszabályozás hosszú távú támogatása egy modern, felhasználóbarát és vizuálisan támogató digitális környezetben digitális környezetben. Az előadás bemutatja a fejlesztés logikáját, pszichológiai és módszertani alapjait, valamint a digitális intervenció kialakításának tervezett lépéseit. A fejlesztés révén az egészségcélokkal kapcsolatos tudományos eredmények gyakorlati, felhasználóközpontú és digitálisan támogatható formában hasznosulhatnak a metabolikus szindrómával élő személyek életmódváltásának támogatásában.

4. SZAKMAI PANEL: KARI KONFERENCIATEREM	
Pénzügyi és számviteli kihívások a digitalizáció összefüggésében – elnök: Kovács Péter	
16:00	Tóth Balázs – Rác Tamás Attila – Szládek Dániel – Lippai-Makra Edit: Intézményi izomorfizmusok megjelenése az európai bankok környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) teljesítményében
16:20	Rác Tamás (online): Az ESG teljesítmény kifizetéspolitikára gyakorolt hatása európai vállalatok körében
16:40	Kazár Klára: Információs torzítások felismerése és befolyásoló tényezőinek vizsgálata egyetemisták körében
17:00	Kosztópulosz Andreász – Bajmócy Zoltán – Dancz Ákos Gyula – Ballai Anna Mária: Digitalizáció és pénzügyi képességek: a pénzügyi inklúzió lehetőségei és korlátai egy, a látássérült emberek körében elvégzett kutatás tükrében
17:20	VITA

Tóth Balázs – Rác Tamás Attila – Szládek Dániel – Lippai-Makra Edit
Intézményi izomorfizmusok megjelenése az európai bankok környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) teljesítményében

Ez a tanulmány az intézményi izomorfizmus szerepét vizsgálja a környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) teljesítmény konvergenciájában 230 uniós és EFTA-bank esetében a 2011 és 2021 közötti időszakban. Az eredmények azt mutatják, hogy a kényszerítő izomorfizmus, különösen a szabályozás és a kötelező közzététel révén, domináns szerepet játszik, főként a feltörekvő közép- és kelet-európai országokban. Noha az ESG-teljesítmény javult, a tanulmány

nem talált egyértelmű összefüggést a magasabb ESG-pontszámok és a jobb pénzügyi teljesítmény között. Az eredmények arra utalnak, hogy a fenntarthatósági jelentéstételi szabályozások jelentősen befolyásolják az intézményi magatartást; a nem pénzügyi jelentéstételi irányelv bevezetése után azonban a különböző izomorfizmusok hatásait nehezebb megkülönböztetni.

Rácz Tamás (online)

Az ESG teljesítmény kifizetéspolitikára gyakorolt hatása európai vállalatok körében

A tanulmány az ESG-teljesítmény és a vállalatok kifizetéspolitikája közötti kapcsolatot vizsgálja európai vállalatok körében a 2013–2022 közötti időszakban. Az elemzések 1922 tőzsdén jegyzett vállalat mintáján azt vizsgálják, hogy az ESG-indikátorok hordoznak-e a hagyományos pénzügyi mutatókon túl, többletinformációt a vállalatok kifizetési döntéseiben. A vizsgálatok során statikus és dinamikus logisztikus regressziós modellek kerültek alkalmazásra, kontrollálva a vállalatspecifikus pénzügyi indikátorokat.

Az eredmények alapján az ESG-teljesítmény szignifikáns kapcsolatban áll a kifizetéspolitikával, különösen az eltérő kifizetési formákat alkalmazó vállalatok összehasonlítása esetén. A magasabb környezeti (E) és komplex ESG-pontszámmal rendelkező vállalatok nagyobb valószínűséggel fizetnek osztalékot, míg a kizárólag részvény-visszavásárlást alkalmazó cégek jellemzően alacsonyabb ESG-teljesítménnyel rendelkeznek. Az időszak második felében a vállalatirányítási (G) pillér pozitív kapcsolatot mutatott azokkal a vállalatokkal, amelyek egyszerre alkalmaztak osztalékfizetést és részvény-visszavásárlást. A rövid távú elemzések ugyanakkor nem találtak szignifikáns eredményeket, ami arra utal, hogy a kapcsolat inkább hosszú távú és strukturális jellegű.

Az eredmények rámutatnak arra, hogy bár a pénzügyi mutatók továbbra is meghatározó szerepet játszanak a vállalatok kifizetési döntéseiben, az ESG-indikátorok további többletinformációt hordoznak a kifizetéspolitikai döntésekben.

Kazár Klára

Információs torzítások felismerése és befolyásoló tényezőinek vizsgálata egyetemisták körében

Az álhírek (fake news), azaz értelmezésünkben az információs torzítások jelensége az utóbbi évtizedben kiemelt jelentőségű témává vált. Ennek fontosságát a közösségi média, valamint az utóbbi években a mesterséges intelligencia térnyerése tovább erősítette, így az információs torzítások felismerése kulcsfontosságúvá vált.

Kutatásunk több fázist ölel fel. Az első fázisban célunk az információs torzítások fogalmi keretének bemutatása volt, továbbá primer kutatás keretében azt vizsgáltuk, hogy a kutatásban részt vevők mit gondolnak az információs torzítások fogalmáról, valamint milyen mértékben képesek felismerni azokat. A kutatási kérdések megválaszolásához vegyes módszertani megközelítést (mixed methods) alkalmaztunk: a kutatás kérdőíves felmérést, valamint a kérdőív megvitatására épülő fókuszcsoportos interjúkat is magában foglalt. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a résztvevők képesek azonosítani az információs torzítás fogalmának több komponensét, ugyanakkor a torzítások felismerésében a kérdések típusa szerint különbségek tárhatók fel.

A kutatás második fázisának célja az volt, hogy az első fázisban fejlesztett kérdőív segítségével, egy komplex modell keretében megvizsgáljuk, hogy a statisztikai jártasság milyen hatást gyakorol az információs torzítások felismerésére. Kvantitatív kutatás keretében, PLS (partial least squares) útelemezést alkalmazva az eredmények azt mutatják, hogy az információs torzítások felismerésére a statisztikai jártasság és az információs jártasság egyaránt pozitív irányú, szignifikáns hatást fejt ki. Továbbá a reflektív gondolkodásnak nem volt kimutatható közvetlen hatása az információs torzítások felismerésére, ugyanakkor arra a statisztikai jártasság pozitív irányú, szignifikáns hatást gyakorol.

Kosztopulosz Andreász – Bajmócy Zoltán – Dancz Ákos Gyula – Ballai Anna Mária
Digitalizáció és pénzügyi képességek: a pénzügyi inklúzió lehetőségei és korlátai egy, a látássérült emberek körében elvégzett kutatás tükrében

A tanulmány a digitalizáció és a pénzügyi képességek komplex kapcsolatát vizsgálja látássérült emberek pénzügyi inklúziójával összefüggésben Amartya Sen képességszemléletét alkalmazva. A képességszemlélet az emberek által ténylegesen elérhető lehetőségeket (az ún. képességeket) állítja középpontba. E keret módot ad rá, hogy rámutassunk a digitalizáció kettősségére: a műszaki kialakítástól és használati kontextustól függően az inklúzió és a kirekesztés eszköze is lehet a digitalizáció. Azaz a digitalizáció, és ezen belül a pénzügyi szolgáltatások digitalizációja társadalmi értelemben nem egy semleges folyamat. Valójában nagyon is komolyan tekinthető a befolyása arra, hogy a pénzügyi szolgáltatásokat kik képesek és kik nem képesek valóban hasznosítani, kik képesek/nem képesek azokat értékes lehetőségekké konvertálni. A kutatás központi kérdése, hogy a technológiai környezet és különös tekintettel a digitalizáció miként befolyásolja a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és ez hogyan hat az érintettek tényleges választási lehetőségeire. A vizsgálat során félig strukturált interjúkat készítettünk látássérült emberekkel (16 fő) illetve résztvevő megfigyelést végeztünk a mindennapi ügyintézés folyamata kapcsán, amelynek eredményeit kutatási naplóban rögzítettük. Az interjúk és a kutatási napló képezte a kvalitatív tartalomelemzés alapját.

A kutatás legfontosabb megállapítása, hogy miközben a technológiai változás az autonómia és a hozzáférés ígéretét hordozza, az empirikus tapasztalatok a kirekesztés új, nehezebben kitapintható formáinak megjelenésére utalnak. A digitalizációnak meghatározó a szerepe az inklúziós folyamatban: a technikai kialakításba kódolt társadalmi tartalom (az ún. technikai kód) és a piaci logika dönti el, hogy a digitális átmenet az önállóság katalizátora vagy a kirekesztés eszköze lesz-e. A valódi pénzügyi inklúzióhoz elengedhetetlen a technikai kód demokratizálása, az egyetemes tervezés szigorú alkalmazása, valamint a kollektív képességek (érdekvédelem) intézményi megerősítése.

5. SZAKMAI PANEL: 3-AS TEREM

Területi egyenlőtlenségek és gazdasági átalakulás a digitalizáció korában – elnök: Vas Zsófia

16:00	Vida György: Gazdasági szerkezetváltás és területi egyenlőtlenségek Kelet-Közép-Európa régióiban az EU-integráció korszakában
16:20	Vas Zsófia: Területi koncentráció és specializáció a digitalizáció korában: Az IKT ágazat térbeli mintázatai a visegrádi országok régióiban
16:40	Sávai Marianna és Bodnár Gábor: A gazdasági szerkezetváltás és a regionális termelékenység-növekedés térbeli különbségei Kelet-Közép-Európában
17:00	VITA

Vida György

Gazdasági szerkezetváltás és területi egyenlőtlenségek Kelet-Közép-Európa régióiban az EU-integráció korszakában

A felzárkózó régiókban végbemenő strukturális változások, valamint a gazdasági ágazatok térbeli eloszlásának megértése elengedhetetlen a kiegyensúlyozott gazdasági fejlődést elősegítő átfogó politikai stratégiák kidolgozásához. Jelen tanulmány a 11 közép- és kelet-európai EU-tagállam gazdasági átalakulását vizsgálja, miközben azok felzárkóznak a fejlettebb EU14-hez.

A tanulmány termelékenységi mutatókat és a Theil-indexet alkalmazza a földrajzi koncentrációk értékelésére, valamint a központ–(fél)periféria jellemzők térbeli mintázatainak feltárására. Az eredmények jelentős strukturális változásokat tárnak fel a közép- és kelet-európai gazdaságokban, amelyek a különböző régiótípusok között eltérőek. A közép- és kelet-európai országok gazdasági ágazatainak sokszínűsége jelentősen eltér az EU14-ben tapasztalttól, amit piaci és politikai tényezők befolyásolnak. Ezen egyenlőtlenségek kezelése célzott erőfeszítéseket igényel a területi egyenlőtlenségek enyhítésére a kettős átmeneti kihívások és a geopolitikai konfliktusok korában.

Vas Zsófia

Területi koncentráció és specializáció a digitalizáció korában: Az IKT ágazat térbeli mintázatai a visegrádi országok régióiban

A digitalizáció alapvető szerepet játszik a gazdasági növekedésben. A földrajzi közelség ugyanakkor a gazdaságok digitális átalakulása során is döntő fontosságú marad, és a technológiai fejlődés ellenére az agglomeráltság nő. Ez különösen igaz a tudásintenzív gazdasági tevékenységekre, így a katalizátor szerepet betöltő IKT ágazatra. Az IKT ágazat területi koncentrációjára és a régiók IKT tevékenységekre való specializációjára vonatkozó átfogó vizsgálat a visegrádi országokban eddig nem készült. A kutatás 11 ágazat és ágazatcsoport összehasonlításában vizsgálja 2010 és 2020 között foglalkoztatási adatok alapján az IKT ágazat területi koncentrációját és a térségek specializációját a visegrádi országok fővárosi, köztes nagyvárosi és nem-nagyvárosi, valamint túlnyomóan vidéki NUTS3 szintű térségeiben. Eredményeink rámutatnak arra, hogy a digitalizáció ellenére az agglomeráció mértéke nő. Az IKT ágazat dinamikusan fejlődik, és a modern üzleti szolgáltatásokkal együtt elsősorban a fővárosi, illetve néhány köztes nagyvárosi térségekben koncentrálódik. A kutatás igazolja a városi és vidéki térségek gazdaságának specializálódását, és a térségek közötti munkamegosztás meglétét, valamint a helyspecifikus fejlesztéspolitika szükségességét is.

Sávai Marianna és Bodnár Gábor

A gazdasági szerkezetváltás és a regionális termelékenységnövekedés térbeli különbségei Kelet-Közép-Európában

Előadásunkban a regionális termelékenységváltozás és gazdasági szerkezetváltás folyamatait vizsgáljuk hat kelet-közép-európai ország – Magyarország, Csehország, Lengyelország, Románia, Szlovákia és Szlovénia – NUTS-3 szintű régióiban a 2000-es évek első két évtizedében. Kutatásaink közös célja annak feltárása, hogy milyen térbeli különbségek és hasonlóságok jellemzik a régiók felzárkózási és termelékenységi folyamatait a rendszerváltást követő időszakban.

Az elemzések shift-share dekompozíciós módszerrel vizsgálják a termelékenységváltozás szerkezeti tényezőit, különös tekintettel az ágazati szerkezetváltásra, a munkaerő-átrendeződésre és a versenyképességi hatásokra. Az egyik kutatás elsősorban a termelékenységnövekedés összetevőire és azok időbeli változásaira fókuszál, kiemelve a válság előtti és utáni eltérő regionális dinamikákat, míg a másik tanulmány a regionális felzárkózás és az országcsoporton belüli különbségek alakulását hangsúlyozza. Utóbbi újszerű megközelítése, hogy a régiók teljesítményét nem az uniós átlaghoz, hanem a vizsgált országcsoport átlagához viszonyítja.

Az eredmények alapján a nagyvárosi és ipari központok – különösen a globális autóipari értékláncokba integrálódott régiók – gyorsabb növekedést értek el, míg a vidéki és kevésbé fejlett térségek felzárkózása lassabb maradt. A fejlettebb régiókban a magas hozzáadott értékű ágazatok erősödése dominált, míg a kevésbé fejlett térségekben elsősorban az agrár- és ipari szektorok modernizációja volt meghatározó. A kutatások közös következtetése, hogy bár több régióban megfigyelhető strukturális konvergencia, a térbeli egyenlőtlenségek továbbra is fennmaradnak Kelet-Közép-Európában.

6. SZAKMAI PANEL: 107-ES TEREM

Jog és versenyképesség – elnök: Hajdu Gábor

16:00	Hegyes Péter István: A tagállami élelmiszer-ellátásbiztonsági intézkedések uniós jogi megítélése
16:20	Kovács Bálint: Üzlet és biztonság: a médiaszektorra érvényesülő új korlátozásokról
16:40	Hajdu József: Robotadó
17:00	Hajdu Gábor: Beruházásvédelmi dilemmák az Alapjogi Charta 17. cikkében
17:20	VITA

Hegyes Péter István

A tagállami élelmiszer-ellátásbiztonsági intézkedések uniós jogi megítélése

Az elmúlt években egyre sűrűbben tapasztalhatjuk meg, hogy a globális válságjelenségek – így például világjárványok, az energia- és nyersanyag-ellátási zavarok, valamint a fegyveres konfliktusok – közvetlen hatást gyakorolnak az agrár- és élelmiszerellátási láncokra. E környezetben a tagállamok gyakran élnek olyan nemzeti jogi eszközökkel, amelyek célja az élelmiszer-ellátás biztonságának megőrzése, ugyanakkor potenciálisan feszültségbe kerülnek az uniós belső piac alapelveivel. Az előadás azt vizsgálja, hogy az élelmiszer-ellátásbiztonságra hivatkozással elfogadott magyar korlátozó intézkedések (a hatósági élelmiszerár-szabályozás, valamint az exportkorlátozó és bejelentési mechanizmusok) miként értékelhetők az uniós jog és különösen az Európai Unió Bíróságának kialakult ítélkezési gyakorlata fényében.

A vizsgált jogintézmények nem csupán nemzeti válságkezelési eszközök, hanem az uniós belső piac jogi határainak „feszégetését” is jelentik. Ezek az intézkedések rávilágítanak arra a strukturális feszültségre, amely az uniós integráció piacépítő logikája és a válsághelyzetekben felerősödő tagállami autonómia (szuverenitás) között alakul ki.

Kovács Bálint

Üzlet és biztonság: a médiaszektort érintő új korlátozásokról

A globális geopolitikai feszültségek fokozódásával és a hibrid fenyegetések előretörésével a médiaszektor hagyományos, tisztán piacorientált megközelítése tarthatatlanná vált. A média napjainkban már nem csupán kulturális és gazdasági termék, hanem a nemzeti szuverenitás és a demokratikus nyilvánosság védelmének szempontjából kritikus infrastruktúra. Ez a szemléletváltás radikálisan átalakította a külföldi működőtőke-befektetések ellenőrzésének (FDI screening) gyakorlatát, és új, korábban példátlan szabályozási korlátozásokat vont maga után a nyugati világban.

Az előadás a nemzetbiztonsági kockázatok és a piaci szabadság közötti feszültségvonalakat vizsgálja, két kiemelt esettanulmányon keresztül. Elsőként, az előadás a TikTok-ügy globális tanulságait tárja fel. Hogyan vált egy szórakoztató platform az adatvédelmi, algoritmus-manipulációs és külföldi befolyásszerzési félelmek fókuszpontjává, kikényszerítve a nyugati kormányok drasztikus jogi ellenlépéseit.

Ezt követően a lengyelországi médiafelvásárlási kísérlet megghiúsításáról lesz szó. Annak a regionális szintű folyamatnak az elemzését, amely során a lengyel piacvédelmi és szabályozási mechanizmusok – politikai és biztonsági kockázatokra hivatkozva – egy külföldi szereplő piaci expanzióját megakadályozták.

Az előadás kontextusba helyezi ezen egyedi eseteket, bemutatva a tágabb szabályozási trendeket. A prezentáció választ keres arra a kulcskérdésre, hogy a gazdasági protekcionizmus és a jogos biztonságpolitikai védekezés közötti határvonal hol húzódik, és hogy az új korlátozások hosszú távon hogyan alakítják át a médiavállalatok üzleti modelljét és a határokon átnyúló beruházások jövőjét.

Hajdú József

Robotadó

Az automatizáció és a mesterséges intelligencia rohamos térnyerése a globális munkaerőpiacokon alapvető strukturális átalakulásokat idéz elő, amelynek következtében a „robotadó” koncepciója egyre hangsúlyosabb szakpolitikai javaslatként jelenik meg. Az előadás a robotadó elméleti megalapozottságát és gyakorlati implikációit vizsgálja. A koncepció lényege abban áll, hogy adóterhet vetne ki azon vállalatokra, amelyek robotokat vagy mesterséges intelligencia-alapú rendszereket alkalmaznak oly módon, hogy azok emberi munkaerőt váltanak ki; az ebből származó bevételek pedig potenciálisan a szociális ellátórendszerek, átképzési programok vagy akár egy univerzális alapjövedelem finanszírozására lennének fordíthatók.

Hajdu Gábor

Beruházásvédelmi dilemmák az Alapjogi Charta 17. cikkében

Az Alapjogi Charta 17. cikke biztosítja a tulajdonhoz való jogot, de ennek pontos értelmezése különféle nehézségeket vet fel. Az előadásban a beruházásvédelmi jog szempontjából vizsgáljuk meg a kérdést, kitérve különösen a közérdek koncepciójára, a burkolt kisajátításra és a kártalanításra. Ezen lényeges kérdések tekintetében az előadás lefogja vezetni, hogy az Európai Unió Bíróságának gyakorlata alapján pontosan milyen kötelezettségek hárulnak a tagállamokra beruházásvédelmi szempontból, hogyan kell eleget tenniük a 17. cikkben foglalt alapvető jog védelmének. Az előadás során kontrasztba helyezzük a beruházásvédelmi

választottbíráskodás és az EUB megközelítését. A kérdéskörben meglepően nagy szerepet kap Magyarország is, hisz az uniós bírósági gyakorlat jelentős részben a magyar földüggyek kapcsán hozott határozatokból tevődik össze.

2026. JÚNIUS 18. CSÜTÖRTÖK

PLENÁRIS ELŐADÁSOK: KARI KONFERENCIATEREM	
A Digitális Társadalom Kompetenciaközpont kutatócsoport-vezetőinek kutatási összefoglaló előadásai	
10:00	Sándor Klára: Kulturális örökség és digitális társadalom
10:20	Farkas Beáta: Zöld és digitális átalakulás
10:40	Révész Balázs: Digitalizáció a businessben és nonbusinessben
11:00	Martos Tamás (online): Jólét és egészség a digitális korban
11:20	Tomka Béla: Diffúzió és Globalizáció
11:40	Hajdu Gábor: Jog és versenyképesség

7. SZAKMAI PANEL: KARI KONFERENCIATEREM	
Diffúzió és Globalizáció - elnök: Tomka Béla	
13:00	Fekete Mariann: A digitális világ ifjúsági szubkulturái. Elméleti és módszertani kihívások
13:20	Pasza Alen és Junger Tibor: Az online szubkulturák vizsgálata az anime és a Mobile Legends közösségein keresztül
13:40	Lénárt András: A film mint soft power a hidegháborútól a digitalizáció koráig
14:00	Baráth Katalin: Szívügyek egykor és a digitális korszakban: történelemhasználat a kortárs romantikus regényekben
14:20	Bencsik Péter: A vasfüggönytől a féligáteresztő membránig: a két világrendszer határa és a globalizáció Magyarországon (1945–1989)
14:40	VITA

Fekete Mariann

A digitális világ ifjúsági szubkulturái. Elméleti és módszertani kihívások

A bevezető előadás témája az online közösségek társadalomtudományi szempontú vizsgálatának módszertani kérdései: milyen módszerrel és hol lehet adekvát módon kutatni virtuális csoportokat? Hogyan lehet azonosítani a csoport tagjait és hol húzódnak meg a csoport határai? Hogyan határozzuk meg a csoport méretét? Az ifjúságkutatási alprojekt az empirikus kutatás metodikájának kialakításakor a módszertani triangulációt tartotta szem előtt az online világ empirikus kutathatóságának kihívására adott válaszként. A szubkulturális csoportok vizsgálatánál a hagyományosan alkalmazott résztvevő megfigyelés mellett az online survey és az online személyes interjú módszerét big data logikájú adatgyűjtéssel egészítette ki. A panel további részében a kutatócsoport munkájában résztvevő hallgatók mutatják be az empirikus kutatás eredményeit.

Pasza Alen és Junger Tibor

Az online szubkultúrák vizsgálata az anime és a Mobile Legends közösségein keresztül

Előadásunkban két online közösség szubkulturális megközelítésű vizsgálatát mutatjuk be: az anime-rajongók és a Mobile Legends: Bang Bang (MLBB) mobiljátékosok közösségét. Arra keressük a választ, hogy a digitális tér megjelenése milyen hatással van a szubkultúrák működésére és átalakulására, valamint, hogy a vizsgált csoportok megfelelnek-e Hodkinson (2002) szubkultúra kritériumainak. Az MLBB közösséget három kontinensre kiterjedő, 20 félig strukturált online interjú és több évig tartó résztvevői megfigyelés módszerével vizsgáltuk. Az anime közösséget szintén résztvevői megfigyelés, valamint kérdőíves és big data social listening módszer révén tártuk fel. A kutatás mindkét közösség esetében igazolta a Hodkinson által meghatározott szubkultúra-kritériumok (autonómia, tartós elköteleződés, különbözőség, közös identitástudat) fennállását, amelyek létrejöttében a közösségi események (pl. MondoCon, e-sport versenyek) és a sajátos nyelvhasználat (közösség-specifikus zsargonok) is nagy szerepet játszanak. Mindkét csoport a külső sztereotípiákkal szemben egyfajta „biztonságos térként” funkcionál, amely alternatív önkifejezési lehetőséget és érzelmi validációt nyújt tagjai számára. A digitális tér lehetővé teszi a szubkultúra szélesebb körű elterjedését, ezáltal azok mainstreammé válását is, amely új aspektusba helyezi a szubkultúra fogalmát.

Lénárt András

A film mint *soft power* a hidegháborútól a digitalizáció koráig

Az előadás a film szerepét mutatja be a *soft power* stratégiában Joseph Nye puha hatalomról alkotott elméletének keretében. Kiindulópontja az Egyesült Államok által kialakított stratégia és annak hatásai a világban, kiemelten a térségünkben. Bemutatja más térségek hasonló törekvéseit is, valamint azt a változást, amit a növekvő digitalizáció okozott e jelenség terén. Hollywood kulturális befolyása a filmekben keresztül formálta a nemzetközi közvéleményt, miközben belföldön is hozzájárult az amerikai nemzeti identitás és politikai narratívák erősítéséhez. A hidegháború idején kiemelt szerepet töltött be a kelet-közép-európai térség irányában is. Napjainkra, miközben a hispán és az ázsiai térség is követi ezt a stratégiát, a streaming platformok megjelenésével a film *soft power* hatása is sokszínűbbé vált.

Baráth Katalin

Szívügyek egykor és a digitális korszakban: történelemhasználat a kortárs romantikus regényekben

A romantikus regényekről szóló szakirodalmi tételek rendszerint két táborba sorolhatók. Az egyik tábor szerint ezek a művek közreműködnek a patriarchális struktúra fenntartásában, míg a másik fölfogás szerint felforgató, ellenálló jelenségek, amelyek kihívást jelentenek e struktúra számára. Linda J. Lee javaslatára leginkább azt a kérdést kellene elsősorban föltenni, miként forgatják fel és kérdőjelezik meg (ha igaz) a népszerű romantikus regények (popular romance) a meglévő (sőt esetünkben: a múltbéli) társadalmi struktúrákat a saját formai kötelmeiken belül.*

Előadásomban a romantikus történelmi regények fönti ellentmondásait szeretném vizsgálni mind a társadalmi konvenciók, mind a történetírás konszenzusainak tájait bejárva. A népszerű romantikus irodalom nemcsak azért érdemes a figyelemre, mert ma is, mint mindenkor, a „legfogyasztottabb” műfajok egyike (gyakran egyenesen a legnépszerűbb), hanem mert dinamikusan alakuló kulturális forma, amelynek kiadói, szerzői az olvasók érdeklődésére, a kulturális változásokra más populáris médiatípusokhoz mérten is kivételes gyorsasággal reagálnak – így a digitális korszak kihívásaira is.

*Lee, Linda J.: *Guilty Pleasures: Reading Romance Novels as Reworked Fairy Tales*. *Movels & Tales*, Vol. 22 (2008) No. 1. 52–66.

Bencsik Péter

A vasfüggönytől a féligáteresztő membránig: a két világrendszer határa és a globalizáció Magyarországon (1945–1989)

A két világrendszer határán előbb jelképes, majd tényleges akadály emelkedett. Az előadásban – Magyarország példáján keresztül – arra keresem a választ, hogy mennyire hermetikusan zárta el a keleti blokkot ez a vasfüggönynek nevezett választóvonal. A válasz természetesen az, hogy fennállása négy évtizedében ez az elhatároló szerep folyamatosan változott. A politikai okok miatt létrehozott „műszaki zár” eleinte hatékonyan gátolta meg az emberek, eszmék és a tőke áramlását a két világ között. A keleti blokk bezárkózása egyúttal egy külön világ, egy alternatív glóbusz megteremtésének igényét jelentette. Ez a kísérlet azonban kudarcba fulladt. A két világ között eleinte politikai, később egyre szélesebb körű gazdasági, kulturális és egyéb kapcsolatok alakultak ki. Az újabb globalizációs hullám fokozta a két világ határán át történő diffúziós folyamatokat, amelyek erősödése végül magát a vasfüggőnyt is ledöntötte.

8. SZAKMAI PANEL: 3-AS TEREM	
Digitalizáció a businessben és nonbusinessben – elnök: Repisky Máté	
13:00	Béla-Csovcsics Andrea, <u>Kincsesné Vajda Beáta</u> , Kazár Klára: A véradóvá válástól a lojalitásig: közösségi élmény és online felületek szerepének vizsgálata
13:20	Kincsesné Vajda Beáta, <u>Repisky Máté</u> , Kuruczleki Éva, Kazár Klára: Munkahelyi stressz és technostressz
13:40	Kincsesné Vajda Beáta: Technostressz a felsőoktatásban
14:00	Tóth Janka: Feszültségkezelés lehetséges módjai a társadalmi vállalkozásoknál
14:20	Vizi Noémi: Magyar divatipari designer márkák online- és offline megjelenésének áttekintése
14:40	VITA

Béla-Csovcsics Andrea, **Kincsesné Vajda Beáta**, Kazár Klára

A véradóvá válástól a lojalitásig: közösségi élmény és online felületek szerepének vizsgálata

Az egészségügyi ellátórendszer egyik alappillére a véradás, hiszen számos életmentő helyzetben az egyetlen megoldás a beteg számára a vératömlesztés, így az ellátórendszer részéről elengedhetetlen a hozzáférhető és folyamatos vérkészlet biztosítása. Magyarországon naponta 1600-1800 véradóra van szükség a vérellátás stabilitásának fenntartásához. Mivel a vér mesterséges úton nem állítható elő, a vérellátás kizárólag rendszeres véradók részvételével biztosítható. Habár az önkéntes véradás társadalmi jelentősége vitathatatlan, mégis a vér szüntelen utánpótlásbiztosítása jelentős kihívást jelent a vérellátó szervezetek számára.

A társadalmi marketing egyik kiemelt területe a véradás ösztönzése, mivel egy társadalmilag hasznos, önkéntes magatartásforma támogatására irányul. A véradás nemcsak életmentő és életminőséget javító cselekedet, hanem egyre inkább közösségi élmény is. A társas vagy közösségi élmény mint motiváló tényező a véradási hajlandóság esetén ugyanakkor kevésbé kutatott terület, ezért vizsgálata időszerű és hiánypótló.

Jelen előadás két kapcsolódó kutatás eredményeit integrálja, amelyek a véradói magatartás különböző aspektusait elemzik. Előadásunk egyik célja az online felületek véradóvá válásban és a donorok megtartásában betöltött szerepének feltárása, különös tekintettel a közösségi érzet – mint társas jutalom – kialakulására és megerősítésére. Másrészt célunk a véradói lojalitást meghatározó motivációs tényezők azonosítása és vizsgálata. A két kutatás együttesen

hozzájárul a véradoi motivációk és a hosszú távú elköteleződés háttérének mélyebb megértéséhez.

Empirikus kutatásunk során tehát két kutatási kérdést fogalmaztunk meg:

1. Milyen szerepe lehet az online felületeknek a közösségi érzet és a véradoi társas identitás – mint társas jutalom – elősegítésében?

2. Hazánkban hogyan hatnak a hazai és nemzetközi szakirodalom alapján azonosított motivátorok a véradoi lojalításra, valamint, hogy ezt a hatást hogyan moderálja az a tény, hogy a donor rendszeres, avagy alkalmi véradónak tekinthető-e?

A társas és közösségi élmények szerepe nemcsak a véradási hajlandóság kialakulásában, hanem a donorok hosszú távú elköteleződésében és lojalításában is meghatározó lehet. Ennek megfelelően kutatásunk a véradók közösségi élményeinek és motivációinak vizsgálatát két nézőpontból közelíti meg: egyrészt az online közösségi jelenlét és a közösségi érzet szerepét elemzi, másrészt feltárja, hogy a különböző motivációs tényezők miként járulnak hozzá a véradoi lojalítás kialakulásához és fenntartásához. Kutatásunk 581 vérado online kérdőíves megkérdezésén alapul.

Az első kutatási kérdéshez kapcsolódó eredményeink szerint a véradókat nem célszerű homogén csoportként kezelni, mivel a véradás közösségi jelentőségének értelmezése mentén három jól elkülöníthető szegmens azonosítható: közösségi donorok, individualista donorok és részben közösségi donorok. A klaszterelemzés alapján a közösségi donorok az átlagnál aktívabbak az online felületeken, ami a digitális közösségi élmény jelentőségére utal.

Összességében empirikus kutatásunk eredményei több ponton konvergálnak a nemzetközi és hazai szakirodalommal: az online aktivitás és a társas identitás pozitív kapcsolata egybecseng a kapcsolódás megélésének és a véradoi identitás fontosságát hangsúlyozó elméletekkel, miközben a közösségi donorok kiemelkedő toborozhatósága alátámasztja a digitális platformokon keresztüli érzelmi elköteleződés és a társas normák mozgósító erejét. Ugyanakkor az eredmények lényeges pontokon árnyalják is a korábbi diskurzust, hiszen bizonyítják, hogy a donorpopuláció már önmagában a véradás közösségi jelentősége mentén is három jól elkülöníthető, nem homogén szegmensre oszlik, rámutatva arra, hogy a digitális kampányok hatása szegmens-specifikus, és az individualista donorok esetében az online jelenlét érdemben nem kapcsolódik a donációs magatartáshoz. Végül a nemzetközi trendekkel ellentétben – amelyek a mobilalkalmazások növekvő hatékonyságát hangsúlyozzák – a hazai mintában a Véradás applikáció elutasítotttsága vagy ismeretlensége mindhárom klaszterben rendkívül magas, ami rávilágít a globális elméletek és a lokális gyakorlati megvalósulás közötti szakadéokra.

Második kutatási kérdésünk megválaszolásához kapcsolódóan PLS-alapú útelemzést végeztünk, amelynek eredményei szerint a társas jutalom, az értékek kifejezése és az önfejlesztés pozitív, szignifikáns hatást gyakorolnak a lojalításra, míg az énhatékonyság és az énvédelem nem mutat szignifikáns kapcsolatot. Az alkalmi és rendszeres donorok között nem azonosítható szignifikáns különbség. Eredményeink arra utalnak, hogy a véradoi lojalitást elsősorban belső, értékalapú és közösségi motivációk alakítják, amelyek már az első véradást követően beépülhetnek a donorok értékrendjébe.

Eredményeink fontos gyakorlati implikációkkal bírnak a véradók toborzását és megtartását illetően: a kommunikációs stratégiákban érdemes hangsúlyt fektetni a közösséghez tartozás élményére, a pozitív kortárshatásra, a személyes fejlődés hangsúlyozására és a nyilvános elismerésre. Mindez nemcsak az egyéni érzelmi megelégedettségét fokozhatja, hanem elősegítheti az altruizmust támogató társadalmi normák megerősödését is. Továbbá empirikus eredményeinkre alapozva javasolható, hogy célszerű ösztönözni a véradók közötti interakciókat, valamint hangsúlyt fektetni a nyilvános elismerésre és a közösségi médiában megosztható élményekre, hiszen a másoknak való ajánlás a lojalitás egyik fontos eleme.

A kutatás korlátai közé tartozik az eredmények területi érvényessége, amely Csongrád-Csanád vármegyére korlátozódik, valamint az a körülmény, hogy a súlyozás kizárólag a nem és az életkor változók mentén volt megvalósítható az elérhető adatok által (bár ismét hangsúlyoznánk, hogy a kutatásunkat támogató vérado munkatársak szerint ez a két változó a van leginkább hatással a véradáson való részvételre).

Kincsesné Vajda Beáta, **Repisky Máté**, Kuruczleki Éva, Kazár Klára
Munkahelyi stressz és technostressz

A munkahelyi stressz kutatása egy folyamatosan aktuális kutatási irány, azonban azon belül az infokommunikációs technológiák használatából fakadó technostressz már egy frissebb, gyorsan fejlődő területe ennek a területnek. Ez utóbbi aktualitását erősíti az is, hogy a munkahelyi digitális környezetet az elmúlt évek globális folyamatai – különös tekintettel a COVID-19 pandémia és a mesterséges intelligencia (MI) térnyerése – alapjaiban formálták át. Kutatásunkban a témát több irányból és mérőeszközzel is vizsgáltuk és két adatgyűjtési kör is volt. A vizsgált fogalmak és mérőeszközök a következők voltak: általános stressz szint (Észlelt stressz szint – PSS10); munkahelyi stressz szint (Általános munkahelyi stressz skála – GWSS); motiváció (Többdimenziós Munkamotiváció Skála – MWMS), elégedettség (Munkával Való Elégedettség Kérdőív – SWWS), munkahelyi stresszorok (Munkával kapcsolatos stressz felmérési segédeszköz – MSIT), munkahelyi technostresszorok (saját fejlesztésű skála), valamint a stresszel való megküzdés (saját fejlesztésű skála).

Az előadásban ugyan kitérünk az „általános” munkahelyi stresszhez kapcsolódó eredményeinkre is, de kiemelten az általunk kialakított Munkahelyi Technostressz Skála (MTS) és annak validációjához kapcsolódó kezdeti eredményeinket ismertetjük.

Kincsesné Vajda Beáta
Technostressz a felsőoktatásban

Technostressz akkor jelentkezik, amikor az egyén számára kihívást jelent az alkalmazkodás a digitális környezet elvárásaihoz vagy az eszközök folyamatos változásához. A felsőoktatásban tanuló hallgatók körében ennek vizsgálata kritikus fontosságú, mivel a digitalizáció és a mesterséges intelligencia térnyerése alapjaiban formálja át a tanulási folyamatokat, miközben a technológiai nyomás közvetlenül veszélyeztetheti a hallgatók mentális jóllétét, tanulmányi elégedettségét és szakmai kompetenciaérzetét. A 467 fős hallgatói mintán végzett kutatásunk rávilágít, hogy bár a megélt technostressz általános átlagértékei viszonylag alacsonyak, a hallgatói distressz markánsan a digitális invázió és az intézményi magára hagyatottság dimenziói köré csoportosul. A technológiai distressz forrásai az egyetemi ökoszisztémát érintik, és a strukturális hiányosságok hozzájárulhatnak a hallgatók szakmai önbizalmának erodálásához. Ezért a „digitális bennszülöttek” mítoszára való hagyatkozás és reaktív tűzoltás helyett proaktív intézményi stratégiára, iránymutatásra és a digitális határok tudatos oktatására van szükség az AI felsőoktatási térnyerése során.

Tóth Janka
Feszültségkezelés lehetséges módjai a társadalmi vállalkozásoknál

A társadalmi vállalkozások kettős célrendszere nyomán felmerülő, egymással gyakran inkonzisztens célok ütközése feszültségeket teremthet a működés során. Mivel e kettős elköteleződésből eredő feszültségek a társadalmi vállalkozások sajátjai, és központi meghatározói, azok kezelési módjainak, eszközeinek ismerete alapvető fontosságú lehet a szervezetek fennmaradásához, valamint sikeres működéséhez. A tanulmány célja annak feltárása, hogy a hazai társadalmi vállalkozók szerint, a társadalmi vállalkozásokra jellemző kettős elköteleződésből származó feszültségek milyen módszerekkel és eszközökkel mérsékelhetőek. A téma feltáró jellegéből adódóan a kutatás induktív jellegű, kvalitatív, egyéni félig strukturált mélyinterjúkkal dolgozó kutatás. A kutatás során, a feszültségek lehetséges kezelési módjainak és eszközeinek három szintje rajzolódott ki: egyéni szint, szervezeti szint, és működési környezet szintje.

A hazai designer ipar egyre inkább törekszik az egyediségre, az unikális formavilág megteremtésére, valamint arra, hogy egyre több fogyasztó vásárolja meg termékeiket, és viselésével népszerűsítse őket. Látunk néhány nemzetközi sikert, azonban a legtöbb márka még a hazai ismertségért küzd. Kutatásom kérdése arra irányul, hogy hogyan jellemezhető a magyar divatipari designer márkák online- és offline jelenléte, milyen kihívásokkal néznek szembe a kommunikációjuk során, mennyire aktívak a legnépszerűbb közösségi média platformokon. Jelen tanulmány célja egyrészt ismertetni a masstige fashion fogalmát, ahová a magyar divatipari designer márkák sorolhatók, illetve tartalomelemzéssel vizsgálni a közösségi média jelenlétüket. Kutatásaim alapján a legnépszerűbb magyar designer márkák többsége inaktívabbá vált az elmúlt években, nem használják ki a közösségi média adta lehetőségeket, ismertségüket nem sikerült jelentősen növelni, így továbbra is niche márkaként azonosítható jelentős többségük.

9. SZAKMAI PANEL: INFORMATÓRIUM	
Kulturális örökség és digitális társadalom – elnök: Sándor Klára	
13:00	Sándor Klára: A morális pániktól a digitális humanizmusig
13:20	Jagodics Balázs: Mesterséges pszichológus? A nagy nyelvi modellek felhasználási lehetőségei a pszichológiai problémák ellátásában
13:40	Jancsó Katalin: Digitális átállás az oktatásban: digitalizált tananyagok vagy digitális pedagógia?
14:00	Bencsik Orsolya: How Does Contemporary Hungarian Children's and Young Adult Literature Represent Digital Social Transformation?
14:20	Horváth Márta: Fanfiction as Digital Reception: Filling Gaps in Online Reader Communities
14:40	Borbíró Aletta: „Ó kapitány, kapitányom, mondd, mi az irány?": Krúbi Magyar Tenger Kalózái albumát felvezető játék
15:00	Szabó Rózsa: Báthory Erzsébet alakja a digitális térben
15:20	VITA

Sándor Klára

A morális pániktól a digitális humanizmusig

A technológiai optimista álláspont a jelenkori társadalmi digitalizálódást a a korábbi ipari, illetve információs forradalmak folytatásaként értelmezi, és a félelmeket, berzenkedést, sötét előrejelzéseket analógnak tekinti azokkal a jelenségekkel, amelyeket morális pánikként szoktak értelmezni. Előadásomban emellett érvelek, hogy a digitalizálódás strukturálisan és ontológiai is eltér a múltbéli paradigmaváltásoktól, mivel közvetlenül az emberi kogníciót és a társas kapcsolatokat építi le, és a korábbiaknál is nagyobb károkat okoz a bioszférában. Fölvázolom azokat a rendszerszintű mentális, gazdasági és környezeti kockázatokat, amelyeket a kontrollálatlan, pontosabban kifejezetten tudatosan gerjesztett technológiai átalakulás idézhet elő. Úgy vélem, a jelenlegi folyamatok fenntartása helyett a digitális humanizmus keretrendszerét és etikai-gondolkodási attitűdjét kellene követnünk, hogy a technológiai fejlődés emberközpontú, fenntartható és biztonságos legyen.

Jagodics Balázs

Mesterséges pszichológus? A nagy nyelvi modellek felhasználási lehetőségei a pszichológiai problémák ellátásában

A nagy nyelvi modellek megjelenésével a legtöbb alkalmazott tudományterületen szükséges megvizsgálni, hogy a technológiai fejlődés okozta változások hogyan érintik a munkafolyamatokat. Ez így van a pszichológiai tanácsadás és pszichoterápiás ellátás esetében is: az LLM-ek megjelenésével együtt megkezdődött a tapasztalatok gyűjtése a segítő beszélgetés algoritmizálásának lehetőségeiről. A törekvés két úton indult el párhuzamosan: egyrészt a felhasználók saját indíttatásból is igénybe veszik a nagy nyelvi modelleket abból a célból, hogy problémáikról, nehézségeikről, érzelmi állapotukról írjanak, és üzeneteikre választ kapjanak. Másrészt megjelentek a szakemberek által kidolgozott felületek is, ahol különböző mértékű szakmai felügyelet mellett zajlik a mentálhigiénés fókuszú nyelvi modellek finomhangolása. Mindkét tendencia vizsgálata és objektív értékelése fontos: az eddigi tapasztalatok szerint a veszélyes vagy felelőtlen felhasználás problémáit legalább annyira kiemelik, mint a széles körben elérhető új ellátási forma hatékonyságnövelő lehetőségét. A kliensek oldalán megfigyelt erős felhasználásra irányuló motiváció rámutat az ellátórendszer problémáira, és az elérhetőnek észlelt ellátás biztosításának fontosságára. A szakemberek részéről megjelenő innovatív fejlesztések pedig új kérdéseket tesznek fel mind módszertani, mind pedig etikai szempontból. Az ezek tisztázása érdekében kialakuló szakmai vita egyik első állomása lehet, ha összegezzük az eddigi tapasztalatokat, a felhasználók/kliensek részéről megfogalmazott elvárásokat, valamint az empirikus hatásvizsgálatok eredményeit.

Jancsó Katalin

Digitális átállás az oktatásban: digitalizált tananyagok vagy digitális pedagógia?

Az elmúlt három évtized kiemelkedő fejlődést hozott az oktatástechnológia területén: a 2020-as évekre az edtech iparág dinamikus növekedési pályára állt, amely jelentős hatást gyakorol az oktatás minden szintjére, valamint a munkaerőpiacra. Előadásunkban áttekintjük az oktatás digitalizációjának főbb területeit, bemutatjuk az utóbbi évek oktatás digitalizációját és a digitális készségek fejlesztését és fejlődését vizsgáló felmérések legfontosabb eredményeit, valamint elemezzük a digitális átalakulás oktatásra gyakorolt pozitív hatásait. Kitérünk továbbá a jelen és közeljövő legfontosabb oktatási kihívásaira és feladataira, valamint gyakorlati példákon keresztül ismertetjük az oktatás különböző szintjein hatékonyan alkalmazható digitális eszközöket, hangsúlyt helyezve a különböző eszközök felhasználására vonatkozó legfontosabb módszertani megfontolásokra és követendő alapelvekre.

Bencsik Orsolya

How Does Contemporary Hungarian Children's and Young Adult Literature Represent Digital Social Transformation?

This presentation explores the ways in which contemporary Hungarian children's and young adult literature responds to the transformations brought about by digital culture. The representation of digital phenomena—ranging from digital devices and communication channels to social media platforms—significantly shapes the poetic, linguistic, and formal dimensions of literary texts. The analysis addresses pressing issues such as cyberbullying, gaming addiction, and problematic social media use, all of which have emerged as central themes in children's and young adult fiction over the past decade. Moreover, the study examines the narrative functions of video games and their impact on literary storytelling. It also investigates how digital technologies and modes of communication contribute to the transformation of literary language and fictional worlds. Finally, the presentation considers literary strategies that consciously reject or omit digital elements, instead seeking to restore a

sense of enchantment to the represented world. The presentation also proposes a typology of digital representations in contemporary Hungarian children's and young adult literature.

Horváth Márta

Fanfiction as Digital Reception: Filling Gaps in Online Reader Communities

Fanfiction has become one of the most widespread forms of literary engagement in the digital age. Online platforms such as Archive of Our Own, FanFiction.net, and Wattpad have enabled readers not only to discuss literary texts but also to respond to them through the production and circulation of new narratives. As a result, fanfiction represents a unique form of participatory culture in which reception becomes publicly visible, socially negotiated, and permanently archived.

This presentation approaches fanfiction not primarily as an isolated form of creative writing, but as a direct, observable continuation of the reception process. From this perspective, fanfiction can be understood as a written, tangible trace of readers' interpretive, critical, and emotional responses to canonized literary texts. Such an approach opens up crucial new questions for empirical reception studies, bridging the gap between reader-response theory and digital humanities. Which aspects of a primary narrative motivate readers to continue, modify, or completely rewrite a story? What kinds of textual features or unresolved character arcs generate the strongest desire for active reader intervention?

To answer these questions, this study utilizes Wolfgang Iser's concept of "Leerstellen" (gaps) to analyze how fan communities detect and exploit unwritten spaces within original works. When readers encounter structural or emotional omissions in the canon, they frequently utilize fanfiction as a collaborative tool to construct alternative explanations, elaborate on marginalized characters, or repair perceived narrative flaws. The tagging systems and comment sections of these platforms offer a quantifiable map of reader affect and thematic preferences. Ultimately, this presentation argues that analyzing fanfiction through the lens of reception theory provides unprecedented insights into the cognitive and psychological mechanisms of contemporary reading practices.

Borbíró Aletta: „Ó kapitány, kapitányom, mondd, mi az irány?”

Krúbi Magyar Tenger Kalózái albumát felvezető játék

Az előadás Krúbi Magyar Tenger Kalózái című albumát megelőző, részben digitális platformokra épülő kincskereső játékot vizsgálja Henry Jenkins transzmediális történetmesélésről és részvételi kultúráról alkotott elméleteinek segítségével. Az online felületeken és közösségi médiában zajló, majd Magyarország nagyobb városaiban zajló nyomkeresés nem csupán az album marketingkampányának részeként működött, hanem a művészi világépítés eszközévé is vált. Az elemzés arra fókuszál, hogy a digitális technológiák miként teszik lehetővé a közönség aktív bevonását, a kollektív problémamegoldást és a jelentésképzésben való részvételt. A kincskereső játék példáján keresztül az előadás azt mutatja be, hogyan fonódhat össze a kortárs zenei marketing, a digitális médiakörnyezet és a művészeti tartalomalkotás a részvételi kultúra logikája mentén.

Szabó Rózsa

Báthory Erzsébet alakja a digitális térben

Báthory Erzsébet rémtetteivel beírta magát a történelembe. Szörnyűséges hírneve miatt mindig is foglalkozta a kutatókat és a hétköznapi embereket egyaránt. Emiatt nem csak tudományos művek szereplője a csejtei grófnő alakja, rendszeres megjelenik könyvekben, filmekben, sorozatokban és videójátékokban is. Az előadásom során különböző videójátékokat vizsgálom meg, hogy megmutassam, miként él tovább Báthory Erzsébet legendája a digitális térben.

10. SZAKMAI PANEL: KARI KONFERENCIATEREM

A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai – elnök: Szabó Palócz Orsolya

16:00	Harkai István: A sajtókiadói jog és rendszerbeli helye az európai platformszabályozásban
16:15	Juhász Krisztina: Az Európai Unió válaszai a dezinformációra: az Oroszországi Föderáció vezetésének közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt álló médiumok elleni korlátozó intézkedések
16:30	Márki Dávid: A titkos információgyűjtés alkotmányjogi kérdései
16:45	Szabó Palócz Orsolya: Ellenségek az algoritmikus nyilvánosságban. Generatív MI és politikai jelentésképzés a 2026-os választási kampányban
17:00	Dr. Végh Marcell Zoltán: A decentralizált pénzügy hatása az EU monetális stabilitására
17:15	Siket Judit: Mobil ügyintézés a kistelepüléseken: mit mutatnak a kormányablakbuszokkal kapcsolatos tapasztalatok?
17:30	VITA

Harkai István

A sajtókiadói jog és rendszerbeli helye az európai platformszabályozásban

A digitális platformgazdaság szerkezeti logikája alapjaiban formálta át a hírtartalmak előállításának, terjesztésének és fogyasztásának globális ökoszisztémáját. Előadásomban az elmúlt években végzett kutatásaim eredményeit kívánom összegezni, amelyek a globális technológiai kapuőrök (híraggregátorok, közösségimédia-platformok) és a professzionális újságírást finanszírozó sajtókiadók közötti strukturális és gazdasági aszimmetria jogi kezelhetőségét vizsgálják. Kutatásom két egymással szorosan összefüggő pillérré épül: a sajtókiadói jog (az uniós CDSM-irányelv 15. cikke) hatékonyságának kritikai elemzésére, valamint a platformok tartalomszolgáltatásban követett szerződéses gyakorlatára.

Az első kutatási irányban bemutatom, hogy az Európai Unió által bevezetett új szomszédos jogi oltalmi forma miért bizonyul önmagában elégtelennek a gyakorlatban. A domináns platformok piaci erőfölényükkel visszaélve gyakran vonakodnak méltányos licencmegállapodásokat kötni, ami igazolja, hogy a tisztán szerzői jogi fókuszú megközelítés képtelen orvosolni a piaci torzulásokat. Ezt szembeállítom az angolszász (különösen az ausztrál és kanadai) szabályozási modellekkkel, amelyek a versenyjog talaján állva, kötelező tárgyalási mechanizmusok és végső választottbíráskodás útján jóval pragmatikusabb eredményeket értek el. Emellett kitérek a mesterséges intelligencia és a generatív modellek okozta legújabb szabályozási kihívásokra (TDM-kivételek konfliktusa), amelyek újabb törésvonalat jelentenek a kiadói jogok érvényesítése során.

Összegzésként emellett érvelek, hogy a professzionális újságírás gazdasági életképességének, valamint a demokratikus diskurzus alapját képező médiapluralizmusnak a megőrzése nem biztosítható elszigetelt jogági eszközökkel. Egy olyan holisztikus szabályozási architektúrára van szükség, amely a szellemi tulajdonvédelmet szervesen integrálja a versenyjogi eszközökkel és a Digitális piacokról szóló rendelet (DMA) ex-ante kötelezettségeivel.

Juhász Krisztina

Az Európai Unió válasza a dezinformációra: az Oroszországi Föderáció vezetésének közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt álló médiumok elleni korlátozó intézkedések

A dezinformáció mint a külföldi beavatkozás egyik tipikus módszere, egyre nagyobb fenyegetést jelent a demokráciákra. Bár az információ manipulálása nem új keletű, az online technológiák fejlődésének köszönhetően az információ, beleértve a dezinformációt is, ma már soha nem látott sebességgel terjed. A dezinformáció a 2010-es évek közepe óta vált központi témává az Európai Unióban, köszönhetően az Oroszország 2014-es ukrajnai hibrid háborújával, a 2016-os Brexit-népszavazással, a 2017-es francia elnökválasztással vagy a 2019-es európai parlamenti választásokkal kapcsolatban indított dezinformációs kampányoknak. Ezekre válaszul az EU számos soft law dokumentumot adott ki a dezinformáció definiálása és a dezinformáció elleni uniós intézkedések meghatározása céljával. Ezek közül kiemelendő az Európai Bizottság által 2018 áprilisában elfogadott „Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére” című kezdeményezés, amely számba veszi a dezinformáció demokráciára gyakorolt negatív hatásait, miszerint csorbítja a demokratikus intézményekbe, valamint a digitális és a hagyományos médiába vetett bizalmat, akadályozza a polgárokat abban, hogy megalapozott döntéseket hozzanak, továbbá gyakran szolgálja a radikális eszméket és tevékenységeket. A dokumentum továbbá kiemeli Oroszországot, amely „folyamatos dezinformációs kampányok” révén jelent veszélyt az EU-ra és tagállamaira.

Ukrajna 2022. február 24-i orosz invázióját követően 2022. március 1-jén az Oroszországgal szemben bevezetett szankciók egyik első hullámában az EU a 2022/350/EU tanácsi rendelettel és a 2022/351 tanácsi határozattal megtiltotta a Russia Today English, a Russia Today UK, a Russia Today Germany, a Russia Today France, a Russia Today Spanish és a Sputnik által biztosított bármely tartalom sugárzását. Az előadás az orosz állami médiumokkal szembeni szankció végrehajtását két változó mentén vizsgálja: felmerült a jogi kérdések, illetve aggályok, valamint a hatékonyság alapján. Ami a jogi kérdéseket illeti, az általános tilalom számos különböző szereplő részéről jogi aggályok és kritikák célpontjává vált. A kritikák túlnyomó többsége azt a kérdést járja körül, hogy az EU korlátozó intézkedései a véleménynyilvánítás és a tájékoztatás szabadságának aránytalan és szükségtelen megsértését jelentik-e. Ugyanakkor ezeket az aggályokat az Európai Unió Bírósága (EUB) a T-125/22. számú ügyben 2022. július 27-én hozott ítéletével eliminálta. A korlátozó intézkedés hatékonyságával kapcsolatban pedig azokat a megkerülési stratégiákat és technikákat, valamint a végrehajtásban mutatkozó hiányosságokat tekintjük át, amelyek révén ezen médiumok tartalmi továbbra is jelen vannak az EU tagállamainak digitális terében.

Márki Dávid

A titkos információgyűjtés alkotmányjogi kérdései

A titkos információgyűjtés – különösen annak modern, digitális eszközökkel megvalósított formái – számos alapvető alkotmányjogi feszültséget eredményez az állam bűnüldözési érdeke és az egyéni alapjogok védelme között. Az előadás e kollíziókat vizsgálja, különös tekintettel a magánszféra védelmére, az önrendelkezési jogra, valamint a tisztességes eljáráshoz fűződő alkotmányos garanciákra.

Az elemzés kitér arra, hogy a titkos információgyűjtés engedélyezési rendszere, a bírói kontroll terjedelme és a megszerzett adatok felhasználhatósága milyen alkotmányos korlátok közé szorul. Külön hangsúlyt kap a szükségesség-arányosság követelménye, amely az alapjogkorlátozás alkotmányossági mércéjeként meghatározza a titkos információgyűjtés mozgásterét.

Az előadás emellett áttekinti a releváns alkotmánybírói, valamint EJEB gyakorlatot, amelyek kijelölik a törvényi szabályozással szemben támasztott alkotmányos minimumkövetelményeket.

Szabó Palócz Orsolya

Ellenségképek az algoritmikus nyilvánosságban. Generatív MI és politikai jelentésképzés a 2026-os választási kampányban

Az előadás a politikai ellenségképzés, a digitális nyilvánosság és a generatív mesterséges intelligencia összefüggéseit vizsgálja a 2026-os választási kampány tapasztalatai alapján. A kutatás abból a tágabb elméleti kiindulópontból építkezik, hogy az ellenségképek a politikai kommunikációban nem alkalmi retorikai elemekként, hanem a politikai jelentésképzés, az identitásformálás és a legitimációs küzdelmek meghatározó szervezőelveiként működnek. A digitális nyilvánosság platformizált, figyelemalapú és érzelmi intenzitást jutalmazó közege ugyanakkor új feltételeket teremt e narratívák előállítására, terjesztésére és befogadására számára. A középpontban az a kérdés áll, hogy a generatív MI milyen új funkciókkal egészíti ki az ellenségképző kampánykommunikáció már korábban is létező eszköztárát. A vizsgálat ezért elsősorban arra irányul, miként változtatja meg az MI a politikai narratívák sebességét, skálázhatóságát, vizuális és affektív erejét, valamint azt a képességüket, hogy politikai állításokat közvetlenül átélhető, látszólag bizonyító erejű jelenetekké alakítsanak.

Ezt a folyamatot az előadás a politikai ellenségképzés dramaturgiai logikája felől közelíti meg, azt vizsgálva, miként illeszkednek az MI által létrehozott vagy támogatott tartalmak a szerepkijelölés, a fenyegetésábrázolás és a politikai „mi” és „ők” határainak formálása köré szerveződő narratív mintázatokhoz. A projekt korábbi, digitális nyilvánosságra, válság- és félelemnarratívákra, valamint identitásalapú polarizációra irányuló kutatásaihoz kapcsolódva az elemzés a 2026-os kampány példáján keresztül azt járja körül, hogyan jelennek meg a generatív MI új narratív lehetőségei a politikai jelentésképzés, a hitelesség és a legitimáció kérdéseiben.

Dr. Végh Marcell Zoltán

A decentralizált pénzügy hatása az EU monetáris stabilitására

A decentralizált pénzügyek (DeFi) és a kriptoeszközök az elmúlt években a pénzügyi rendszer egyik dinamikusan fejlődő területévé váltak. Az olyan innovációk, mint a blokklánc-technológia, a kriptovaluták vagy a stabilcoinok új lehetőségeket kínálnak a nemzetközi pénzforgalomban és a pénzügyi szolgáltatásokban, ugyanakkor új kihívásokat is jelentenek az Európai Unió és az Európai Központi Bank számára. Jelen előadás bemutatja, hogyan befolyásolhatják ezek az eszközök a monetáris politika működését, a bankrendszer stabilitását és az euró szerepét a globális pénzügyi rendszerben. A stabilcoinok jelenlegi terjedési tendenciái kapcsán külön figyelmet kap a digitális euró kérdése, amely az EU egyik lehetséges válasza lehet a decentralizált pénzügyek gyors terjedésére.

Siket Judit

Mobil ügyintézés a kistélepléseken: mit mutatnak a kormányablakbuszokkal kapcsolatos tapasztalatok?

Az elmúlt két évtized során számos államigazgatási és önkormányzati hatáskört érintő döntés alakította át a területi közigazgatás szervezetrendszerét annak érdekében, hogy egy modern, szolgáltató állam keretében ügyfélközpontú közigazgatás születhessen meg. Ennek szellemében hozták létre a Mobilizált Kormányablak Ügyfélszolgálatokat. A közismertebb nevén kormányablakbusz-szolgáltatás a digitális fejlesztések révén igyekszik a földrajzi akadályokat legyőzve, szó szerint helybe vinni a közigazgatást. A kutatás arra kereste a választ, hogy a kormányablakbusz mint mobilizált ügyfélszolgálat miként illeszkedik a magyar közigazgatás szervezeti rendszerébe, továbbá egyfajta értékelést kísérel meg a hatékonyságukról, a közszolgáltatások javításáról és az állampolgári elégedettség szempontjából. Az eredmények azt mutatják, hogy bár a kormányablak busz ígéretes kezdeményezés a közszolgáltatások hozzáférhetőségének javításában, sikerességét működési kihívások korlátozzák, jobb erőforrásokra és jelentős támogatásra szorulnak.

11. SZAKMAI PANEL: 3-AS TEREM	
Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése – elnök: Földi Fanni	
16:00	Földi Fanni , Szabó Norbert, Józsa Krisztián: Tanulói vélemények feltárása digitális eszközökkel: egy online zenei preferenciavizsgálat tapasztalatai
16:15	Halász Csenge, Fejes József Balázs: Az olvasási motiváció támogatásának lehetőségei és akadályai
16:30	Fenyvesi-Kovalik Zsófia , Józsa Krisztián: A pedagógus–gyermek kapcsolat dimenziói két óvodapedagógus értékelésében
16:45	Kovács Katalin , Józsa Krisztián, Szabó Norbert, Janurik Márta: Az éneklés iskolai fejlődése
17:00	Tormáné Kiss Bernadett , Józsa Krisztián: Az ének-zene tantárgy motivációs megítélése magyar tanulók körében nemzetközi kontextusban
17:15	Tsehaynew Getaneh , Krisztián Józsa: Determinants of Academic Success in Higher Education: A Theoretical Analysis
17:30	Naila Fethi & Krisztián Józsa : Many Languages, One Reader: How to Assess Reading Comprehension in the Complex Linguistic Landscape of Algeria?
17:45	VITA

Földi Fanni, Szabó Norbert, Józsa Krisztián

Tanulói vélemények feltárása digitális eszközökkel: egy online zenei preferenciavizsgálat tapasztalatai

A digitális technológiák fejlődése új lehetőségeket teremt a tanulói vélemények megismerésében és az adatgyűjtési folyamatok korszerűsítésében. A mai diákok mindennapjainak szerves részét képezik az online platformok és a multimédiás tartalmak, ezért az oktatásban és a kutatásokban is egyre nagyobb jelentősége van azoknak a mérőeszközöknek, amelyek alkalmazkodnak a tanulók digitális környezetéhez. Előadásunkban egy olyan online kérdőíves vizsgálatot mutatunk be, amely a tanulók zenei műfajokkal kapcsolatos véleményének feltárására irányult. A kutatás során a Jotform platformot alkalmaztuk, amely lehetővé tette multimédiás elemek beépítését a kérdőívbe. A résztvevők négy különböző zenei műfajt reprezentáló videórészletet tekintettek meg, majd értékelték azokat. A kérdőív kialakításakor fontos szempont volt a felhasználóbarát, vizuálisan figyelemfelkeltő kialakítás, valamint az, hogy az eszköz egyaránt jól használható legyen telefonon, tableten és számítógépen. A nagymintás adatfelvételben 9–19 éves tanuló vettek részt (N=1159). Elemzéseink során vizsgáltuk a tanulói vélemények alakulását nem, életkor és hangszertanulási tapasztalat szerint. Eredményeink alapján a zenei preferenciák között jelentős különbségek mutatkoztak, továbbá a hangszeren tanuló diákok nyitottabbnak bizonyultak a különböző zenei műfajok iránt. A tapasztalatok arra utalnak, hogy a digitális kérdőíves adatfelvétel nemcsak a nagymintás kutatások megvalósítását támogatja, hanem lehetőséget biztosít a tanulói vélemények árnyaltabb és komplexebb feltárására is.

Halász Csenge, Fejes József Balázs

Az olvasási motiváció támogatásának lehetőségei és akadályai

Az olvasás iránti motiváció jelentősége leginkább az olvasási képességgel való kapcsolatában ragadható meg. Számos vizsgálat mutatott rá, hogy a tanulók olvasás iránti motivációja és olvasási teljesítménye összefügg. Az olvasási motiváció és az olvasásteljesítmény közötti kapcsolat irányát vizsgáló kutatások többsége kétirányú kapcsolatot feltételez az olvasási képesség és az olvasási motiváció között, vagyis az olvasási motiváció elősegíti az olvasási képesség fejlődését, a jó olvasási képességgel rendelkezők pedig motiváltabbá válnak az olvasásra. Az előadás a nemzetközi szakirodalomra alapozva egyrészt azt járja körbe, milyen lehetőségek adódnak tanórai keretek között az olvasási motiváció támogatására; másrészt azt, hogy milyen főbb akadályai vannak hazánkban az olvasási képesség fejlődésének, ami hatással lehet az olvasási motivációra is.

Fenyvesi-Kovalik Zsófia, Józsa Krisztián

A pedagógus–gyermek kapcsolat dimenziói két óvodapedagógus értékelésében

A nemzetközi szinten kevésbé vizsgált, hazai viszonylatban hiánypótlónak tekintendő pedagógus–gyermek kapcsolat pedagógiai jelentőségét vizsgáltuk. Kutatásunk célja az volt, hogy rálátást kapjunk arra, hogy az óvodapedagógusok hogyan értékelik az azonos gyermekhez fűződő kapcsolatukat, hogy a kapcsolat egyes dimenzióit mennyire látják hasonlóan, illetve, hogy ezek a dimenziók stabilnak vagy inkább kapcsolatfüggőnek tekinthetők. 2024 őszén keresztmetszeti, kvantitatív vizsgálatot végeztünk, mely során 395, 2–7 éves óvodás gyermekre (54% fiú, 46% lány) mindkét, ugyanabban a csoportban dolgozó óvodapedagógus kitöltötte a Google Forms kérdőívet. Így összesen 790 pedagógusi értékelés állt rendelkezésünkre, lehetővé téve az egyazon gyermekről született megítélések összevetését. A pedagógus–gyermek kapcsolat mérésére a Student–Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszközt – faktorelemzést (EFA) követően – csökkentett tételszámmal alkalmaztuk – konfliktus (10), közelség (7), függőség (4) alskálák, valamint összesített skála (21) mentén. Az eredmények alapján az 1-es és 2-es pedagógus értékeléseihez tartozó mindhárom faktor megfelelő belső konzisztenciát mutatott: a konfliktus alskála Cronbach-alfa értéke 0,91; 0,90, a közelségé 0,88; 0,90, míg a függőség alskáláé 0,71; 0,75 volt. Az STRS érvényesnek és megbízhatónak bizonyult magyar óvodai környezetben. Az elemzések során a konfliktus és a közelség alskáláknál az átlagok között nem volt jelentős eltérés ($t=0,41$, $p=0,68$; $t=1,27$, $p=0,21$), vagyis a két pedagógus megítélése hasonló, azonban a függőség alskála és az STRS összesített skála esetén szignifikáns különbségeket találtunk ($t=2,12$, $p=0,03$; $t=2,24$, $p=0,03$), a pedagógusok véleménye ezeken a területeken eltérő. Az értékelésekben a konfliktus ($r=0,61$, $p<0,001$), a közelség ($r=0,58$, $p<0,001$) és az STRS ($r=0,65$, $p<0,001$) dimenziókban közepesen erős, míg a függőség ($r=0,35$, $p<0,001$) esetén gyenge–közepes együttjárás volt megfigyelhető. Az eredmények arra utalnak, hogy a pedagógusok a kapcsolati dimenziókat hasonló módon strukturálták, azonban a függőség alskála és az összesített STRS mutató esetén jelentős véleménykülönbségek is megjelentek. A konfliktus és a közelség megítélése stabilabb, kevésbé pedagógusfüggő, míg a függőség dimenziója érzékenyebb a kapcsolat sajátos dinamikájára. Az eredmények elméleti szempontból hozzájárulnak a pedagógus–gyermek kapcsolat több pedagógus általi megítélésének értelmezéséhez, míg az óvodai nevelés gyakorlatában felhívják a figyelmet arra, hogy a kapcsolati megítélések nem minden dimenzióban tekinthetők egységesnek a csoportban dolgozó két óvodapedagógus esetében. Mindez hangsúlyozza, hogy a gyermek kapcsolata a két pedagógus irányába eltérően alakulhat, aminek célszerű külön figyelmet szentelni az óvodai nevelésben.

Kovács Katalin, Józsa Krisztián, Szabó Norbert, Janurik Márta
Az éneklés iskolai fejlődése

A kutatás elsődleges célja az általános iskolás tanulók éneklési képességének fejlettségének vizsgálata volt keresztmetszeti mintán, az 1., 3., 5. és 7. évfolyamokon. Emellett feltártuk az éneklési teljesítménnyel összefüggő affektív tényezők – az éneklési elsajátítási motiváció, az éneklés elsajátítási öröm, az éneklési énkép és az éneklés-attitűd –, valamint az éneklési szokások, a kóruséneklés, az iskolán kívüli hangszertanulás, továbbá a nem és a szülői iskolázottság szerepét. A kutatás harmadik célja az éneklés rendszeres gyakorlásának hatásvizsgálata volt, amelynek keretében ének-zene tagozatos és normál tanterv szerint tanuló diákok éneklési teljesítményét hasonlítottuk össze. A vizsgálatban 476, általános zenei oktatásban részesülő és 160 ének-zene tagozatos tanuló vett részt. Az éneklési képesség fejlettségét az ének-reprodukció összevont mutatója (ÉKÖM) jellemezte, amely a hangköz-, dallam- és daléneklési készségeket foglalja magában, míg a hangminőséget külön változóként kezeltük. A méréshez saját fejlesztésű, normaorientált képességtesztet alkalmaztunk, amely elsősorban a hangmagasság-reprodukció pontosságát vizsgálta. A mérőeszköz megbízhatósága jó (Cronbach- $\alpha = 0,96$), validitását pedig megerősítő faktoranalízissal támasztottuk alá. Az éneklési teljesítménnyel összefüggő affektív tényezők vizsgálatára Fiedler és Spychiger (2017), Janurik és munkatársai (2023), valamint Józsa és munkatársai (2017) kérdőívei alapján saját fejlesztésű kérdőívet alkalmaztunk (Cronbach- $\alpha=0,70$), amelyeket ötfokozatú Likert-skálán vizsgáltuk. Eredményeink alapján az ÉKÖM fejlődése első és harmadik évfolyam között szignifikáns, közepes mértékű. Ötödik évfolyamon azonban nem következik be további fejlődés, a hetedikesek fejlettsége pedig nem különbözik szignifikánsan az első évfolyamosokétól. Az egyes éneklési készségek terén szintén csak az első és harmadik évfolyam között mutatható ki szignifikáns fejlődés, az ének-zene tagozatos tanulók esetében is hasonló jelenséget mutattunk ki. A vizsgált független változókból alkotott regresszió modellek minden évfolyamon kimutatható magyarázó erővel bírtak az éneklési képesség fejlettségére. Az affektív tényezők, az éneklési szokások, a kóruséneklés, a hangszertanulás és a demográfiai jellemzők együttesen befolyásolták az éneklési teljesítményt, bár hatásuk mértéke évfolyamonként eltért. A legerősebb magyarázó erőt a 3. és 7. évfolyamon mutattunk ki. Eredményeink arra utalnak, hogy az éneklés iskolai fejlődése nem áll összhangban a NAT (2020) fejlesztési céljaival, ezért a feltárt tényezők figyelembevétele indokolt lehet az éneklés, ének-zene oktatás módszertani és tartalmi megújításában.

Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián

Az ének-zene tantárgy motivációs megítélése magyar tanulók körében nemzetközi kontextusban

Az iskolai zenei nevelés eredményességében meghatározó szerepet játszik a tanulók motivációja, ezért az ének-zene tantárgyhoz kapcsolódó attitűdök és motivációs jellemzők vizsgálata egyre nagyobb figyelmet kap a nemzetközi és hazai kutatásokban. Az ének-zene órák megítélése nemcsak a művészeti nevelés szempontjából fontos, hanem hozzájárul a tantárgyi motiváció általános összefüggéseinek jobb megértéséhez is. McPherson és O'Neill (2010) nyolc ország részvételével végzett kutatása az elvárás-érték elméletre (Eccles és Wigfield, 2002) épült, amely szerint a tanulók tantárgyi motivációját elsősorban a feladatnak tulajdonított érték, a sikerességbe vetett hit és az észlelt nehézség befolyásolja. Eredményeik alapján az ének-zene több országban alacsonyabb presztízsű tantárgynak bizonyult, különösen az idősebb tanulók körében, miközben a nemek és az iskolán kívüli zenei képzés is jelentős különbségeket mutatott. Hasonló tendenciákat tártak fel a magyar kutatások is. Előadásunkban egy nagymintás, keresztmetszeti kutatás eredményeit ismertetjük, amely a nemzetközi vizsgálat magyar adaptációjaként valósult meg. A kutatás célja a felső tagozatos és középiskolás tanulók ének-zene tantárgyhoz kapcsolódó motivációjának feltárása, valamint annak összehasonlítása más iskolai tantárgyakhoz fűződő motivációs jellemzőkkel. Elemzésünk kitér a nemek közötti eltérésekre, továbbá a zeneiskolai tanulmányok motivációra

gyakorolt hatására is. Vizsgáljuk azt is, hogy a magyar tanulók motivációs mintázatai milyen mértékben illeszkednek a korábbi nemzetközi eredményekhez. Az adatfelvétel online kérdőív segítségével történt, amelyet összesen 4073, 5–12. évfolyamos tanuló töltött ki. A résztvevőket három korcsoportba soroltuk (5–6., 7–8., illetve 9–12. évfolyam). Az ének-zene mellett a magyar nyelv és irodalom, a matematika, a testnevelés, a természettudományok és a rajz tantárgyak motivációs mutatóit is vizsgáltuk. Eredményeink szerint az ének-zene tantárgy értékmegítélése elmarad a többi vizsgált tantárgyétól, ami összhangban áll a nemzetközi kutatások tapasztalataival. A tanulók saját zenei kompetenciájukat közepes szintűnek ítélik meg, és ez a kompetenciaérzet az életkor előrehaladtával fokozatosan csökken. Ugyanakkor az ének-zene órákat a legkevésbé nehéz tantárgyként értékelik valamennyi évfolyamon. A vizsgált motivációs dimenziók együttesen arra utalnak, hogy az ének-zene nem tölt be kiemelt szerepet a tanulók tantárgyi preferenciáiban, és kevésbé kapcsolódik hozzá erős belső motiváció, annak ellenére, hogy teljesítését nem tartják megterhelőnek. Az eredmények lehetőséget teremtenek a magyar tanulók motivációs jellemzőinek nemzetközi összehasonlítására, valamint rámutatnak az ének-zene oktatás módszertani fejlesztésének szükségességére. A nemek és a zenei előképzettség szerinti eltérések feltárása hozzájárulhat a differenciált pedagógiai gyakorlat kialakításához és a tanárképzés tartalmi megújításához.

Tsehaynew Getaneh, Krisztián Józsa

Determinants of Academic Success in Higher Education: A Theoretical Analysis

Academic success is a multidimensional construct shaped by cognitive, non-cognitive, and institutional factors. This study explores the factors that directly and indirectly influence academic success in higher education. A narrative review approach was employed, allowing the integration of major theoretical perspectives and empirical findings published over several decades. Sources were identified through searches in Scopus, ERIC, ScienceDirect, and Web of Science. The review shows that theoretical explanations of academic success have changed considerably since the 1970s, moving from institution-focused models toward more complex approaches that also emphasize students' individual characteristics, motivation, engagement, and well-being. Cognitive factors, particularly high school grades and standardized test scores, remain important predictors of early academic achievement. However, non-cognitive characteristics such as academic self-efficacy, conscientiousness, executive functioning, and intrinsic motivation also play a central role in persistence, engagement, and long-term success. The analysis further indicates that individual effort is strongly shaped by institutional environments. Collaborative learning, culturally responsive campus climate, effective academic support, and first-year success courses can contribute to student retention, especially among diverse student populations. The review also highlights current challenges in higher education, including equity issues, the digital divide, and students' mental health. Overall, academic success should be understood as a dynamic construct that goes beyond intelligence or prior academic performance. Higher education institutions should therefore develop holistic support systems that recognize student diversity, strengthen non-cognitive competencies, and promote student well-being.

Naila Fethi & Krisztián Józsa

Many Languages, One Reader: How to Assess Reading Comprehension in the Complex Linguistic Landscape of Algeria?

Algeria is a multilingual country located on the southern Mediterranean coast of North Africa. Arabic and Tamazight are national languages, while French and English are taught as foreign languages. In addition to its Amazigh roots, Algeria's linguistic landscape has been shaped by three major sociopolitical forces: Arabization, colonial heritage, and globalization. As a result, Algerian students learn and use several languages with different linguistic, orthographic, and sociocultural characteristics. These languages also play different roles within the educational system. Despite the central role of reading comprehension in academic achievement, research

on reading comprehension in Algeria remains limited. Moreover, there is currently no widely adopted framework for assessing reading comprehension within this complex multilingual context. This theoretical paper examines whether the Simple View of Reading provides a suitable framework for assessing reading comprehension among Algerian multilingual readers. The Simple View of Reading explains reading comprehension through two core components: decoding and language comprehension. The study is based on a narrative review of relevant literature identified through Scopus, Web of Science, and ERIC. The review suggests that the Simple View of Reading offers a clear and practical framework for reading comprehension assessment. It remains empirically supported and widely used across age groups, educational contexts, and languages. By distinguishing decoding from language comprehension, the framework can help teachers and researchers identify the sources of reading difficulties more precisely. This distinction may also support the development of language-specific reading profiles and targeted interventions for multilingual learners. In addition, the model can be applied in low-resource contexts and may support cross-language comparisons in assessment. Overall, the findings indicate that the Simple View of Reading provides a valid, adaptable, and useful theoretical framework for assessing reading comprehension in the multilingual context of Algeria. At the same time, the paper highlights the need for future empirical studies that test the applicability of this framework across the different languages used in Algerian education.

12. SZAKMAI PANEL: INFORMATÓRIUM	
Kulturális örökség és digitális társadalom – elnök: Sándor Klára	
16:00	Zvara Edina: Szempontok a művelődéstörténeti kártyák kidolgozásához
16:15	Felföldi Szabolcs: Egy applikáció régészei
16:30	Váraljai Anna: Kánonon belül és azon kívül: építészet és képzőművészet Szegeden
16:45	Fekete Mariann: A digitális világ ifjúsági szubkultúrái. Elméleti és módszertani kihívások
17:00	Bugyi Anett: Fiatalok, elmagányosodás és az online tér – Kik (lehetnek) a magányos fiatalok hazánkban?
17:15	Kónya Orsolya: Tapasztalatok a Social Listening módszer használata során
17:30	Varga Áron: Politikai polarizáció a digitalizáció világában
17:45	Gábor Szilvia: A társadalmi digitalizálódás kulturális következményei
18:00	VITA

Zvara Edina

Szempontok a művelődéstörténeti kártyák kidolgozásához

A kártyák kidolgozásának fő szempontja a Szegedhez kötődés volt. Ezen belül pedig a művelődéstörténet, amit a legszélesebb értelemben használtam, így ezek az irodalomhoz, a történelemhez, a könyvtár- és zenetörténethez, valamint a néprajzhoz kapcsolódnak. Időhatár tulajdonképpen nincs, hiszen ezek a középkortól a 20. századig tartó időszakot fedik le.

Felföldi Szabolcs Egy applikáció régészei

Kutatócsoportunk évekkel ezelőtt több fontos irányt célzott meg a közös munka elindulásakor. Ezek egyike egy olyan modern digitális adatbázis, amely később applikáció alapját képezheti. A pilot tervben Szeged virtuális kulturális térképének elkészítése szerepelt. Magam az elmúlt években két régész kollégámmal, Töröcsik Istvánnal és Molnár Csillával a régészeti lelőhelyek, további a régészethez bármilyen módon kapcsolódó helyszínek információs anyagainak összeállítását vállaltuk és végeztük el. Előadásomban e munka háttérét igyekszem megvilágítani. A helyszínek és témák kiválasztásától kezdődően a módszertan megválasztásán keresztül az elkészült adatbázis alapvető szerkezeti és formai sajátosságaiig.

Váraljai Anna

Kánonon belül és azon kívül: építészet és képzőművészet Szegeden

A Kulturális Örökség és Digitális Társadalom Kutatócsoport munkájában művészettörténészként az volt a feladatom, hogy kiválogassam és röviden ismertessem Szeged építészetének és szobrászatának száz-száz kiemelkedő emlékét. Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy milyen szempontok vezérelték az egyes emlékek kiválasztását? Már előzetesen megfogalmazható, hogy a szelekciót elsősorban az építészeti és művészettörténeti jelentőség, a várostörténeti relevancia, valamint az adott emlékek a szegedi kulturális emlékezetben betöltött szerepe határozta meg. Néhány konkrét példán keresztül azt is bemutatom, hogy mely esetekben és milyen megfontolások alapján léptem túl a hagyományos művészettörténeti kánon kereteit, melynek eredményeként a válogatásba olyan, a mainstream örökségértelmezésben ritkábban szereplő objektumok is bekerültek, mint a szocialista modernista építészet egyes alkotásai vagy a street art szegedi példái.

Fekete Mariann

A digitális világ ifjúsági szubkulturái. Elméleti és módszertani kihívások

A tanulmány központi témája annak a kutatási kérdésnek az empirikus vizsgálata, hogy a virtuális tér különböző jól azonosítható kulturális csoportjai definiálhatók-e a szubkulturaként, azaz a Hodkinson (2002) által kritériumként meghatározott kulturális szubsztancia feltételeket teljesítik-e ezen virtuális közösségek. A digitális közösségek társadalomtudományi szempontú vizsgálata számtalan módszertani kérdést is felvet: milyen módszerrel lehet adekvát módon kutatni virtuális csoportokat? Hogyan lehet azonosítani a csoport tagjait és hol húzódnak meg a csoport határai? A kutatás metodikájának kialakításakor a módszertani triangulációt tartottuk szem előtt az online világ empirikus kutathatóságának kihívására adott válaszként. A szubkulturális csoportok vizsgálatánál a hagyományosan alkalmazott résztvevő megfigyelés mellett az online survey és az online személyes interjú módszerét big data logikájú adatgyűjtéssel egészítettük ki. Előadásomban ez utóbbi módszerrel végzett kutatásnak a digitális áttelepülő kategóriába sorolt közösség, vagyis a globális online anime fandomra vonatkozó eredményeit mutatom be.

Bugyi Anett

Fiatalok, elmagányosodás és az online tér – Kik (lehetnek) a magányos fiatalok hazánkban?

Az elmúlt években a magányosság és az elmagányosodás kérdése egyre nagyobb figyelmet kapott a nemzetközi tudományos, közpolitikai és közéleti diskurzusban is, azonban a fiatalok érintettsége továbbra is alulkutatott területnek számít. Az előadás célja, hogy bemutassa a fiatalkori elmagányosodás jelenségét, különös tekintettel az online tér és a közösségi média szerepére. A nemzetközi példák (pl.: Egyesült Királyság, Japán) rámutatnak arra, hogy a

magányosság nem csupán egyéni probléma, hanem egyre inkább társadalmi kihívásként jelenik meg.

Az előadás a magyar fiatalok helyzetére is reflektál: bemutatásra kerül, hogy a közösségek hiánya, a bizonytalanság és a társas kapcsolatok gyengülése egyre inkább problémaként jelenik meg a fiatalok körében hazánkban is. A már publikált releváns adatok bemutatása mellett, egy 2021-es, országosan reprezentatív adatfelvétel másodelemzésének eredményei kerülnek röviden ismertetésre. Az eredmények arra utalnak, hogy a baráti kapcsolatok hiánya összefügg a társadalmi marginalizáltság szubjektív érzésével és több, a mentális jólléthez kapcsolódó tényezővel. Továbbá következtetés vonható le arról, hogy kik is azok a fiatalok, akik leginkább veszélyeztetettnek tekinthetők az elmagányosodás kapcsán. Az előadás mellett érvel, hogy a fiatalok elmagányosodása olyan társadalmi probléma, amely a jövőben nagyobb figyelmet érdemel mind a kutatások, mind a szakpolitikai beavatkozások szintjén.

Kónya Orsolya

Tapasztalatok a Social Listening módszer használata során

Az elmúlt években a magányosság és az elmagányosodás kérdése egyre nagyobb figyelmet kapott a nemzetközi tudományos, közpolitikai és közéleti diskurzusban is, azonban a fiatalok érintettsége továbbra is alulkutatott területnek számít. Az előadás célja, hogy bemutassa a fiatalkori elmagányosodás jelenségét, különös tekintettel az online tér és a közösségi média szerepére. A nemzetközi példák (pl.: Egyesült Királyság, Japán) rámutatnak arra, hogy a magányosság nem csupán egyéni probléma, hanem egyre inkább társadalmi kihívásként jelenik meg.

Az előadás a magyar fiatalok helyzetére is reflektál: bemutatásra kerül, hogy a közösségek hiánya, a bizonytalanság és a társas kapcsolatok gyengülése egyre inkább problémaként jelenik meg a fiatalok körében hazánkban is. A már publikált releváns adatok bemutatása mellett, egy 2021-es, országosan reprezentatív adatfelvétel másodelemzésének eredményei kerülnek röviden ismertetésre. Az eredmények arra utalnak, hogy a baráti kapcsolatok hiánya összefügg a társadalmi marginalizáltság szubjektív érzésével és több, a mentális jólléthez kapcsolódó tényezővel. Továbbá következtetés vonható le arról, hogy kik is azok a fiatalok, akik leginkább veszélyeztetettnek tekinthetők az elmagányosodás kapcsán. Az előadás mellett érvel, hogy a fiatalok elmagányosodása olyan társadalmi probléma, amely a jövőben nagyobb figyelmet érdemel mind a kutatások, mind a szakpolitikai beavatkozások szintjén.

Varga Áron

Politikai polarizáció a digitalizáció világában

A politikai polarizáció az elmúlt években a demokratikus társadalmak egyik legmeghatározóbb jelenségévé vált, amely Magyarországon is egyre erőteljesebben érzékelhető. Az előadás célja annak bemutatása, hogy milyen társadalmi és kommunikációs mechanizmusok állnak a polarizáció erősödése mögött, valamint milyen szerepet játszik ebben a digitális médiakörnyezet. Az előadás elsősorban az affektív polarizáció fogalmára épít, amely nem pusztán eltérő politikai véleményeket, hanem az egymással szemben álló politikai táborok közötti érzelmi elutasítást és identitásalapú szembenállást jelenti. A politikai attitűdök működésének és funkcióinak áttekintése után arra mutat rá, hogy a politikai szereplők számára az érzelmileg intenzív és tartós pártkötődések kialakítása stratégiai érdek. Ezt a folyamatot korábban a hagyományos tömegmédia is támogatta, a közösségi média platformjai azonban új szintre emelték a polarizáció erősítésének lehetőségeit. Az algoritmusok, a vízhangkamrák, a célzott politikai kommunikáció és az online véleményvezérek megjelenése egyaránt hozzájárulnak a politikai táborok közötti távolság növekedéséhez. Az előadás végül a magyarországi helyzetre reflektálva mellett érvel, hogy a jelenlegi kétpólusú politikai verseny és a közösségi média intenzív használata tovább fokozhatja az affektív polarizáció mértékét, miközben új kutatási kérdéseket vet fel a digitális nyilvánosság és a politikai identitások kapcsolatával összefüggésben.

Gábor Szilvia

A társadalmi digitalizálódás kulturális következményei

Mai korunkban a technológia óriási hatással van az emberek életére, döntéseire, válaszáira, kulturális érdeklődésére. Az internet és a közösségi média megváltoztatta a kultúra közvetítésének módját, mikéntjét, lehetőségét. A művészeti és kulturális termékek – legyen az film, zene, irodalom, festészet vagy építészet – tükrözik és formálják a közösségek és nemzetek kulturális örökségét és identitását. Kérdés, hogy növelhetjük-e a kulturális tartalmakhoz való hozzáférést, a digitális technológiák segítségével. Korunkban az internet és a közösségi média lehetővé teszi, hogy a kulturális tartalmak szélesebb közönséghez jussanak el, és új közösségek alakuljanak ki, hogy a szociális innovációk fontos szereplői legyenek.

A közösségek, a közösségeket formáló erők, a tudás és az érték fogalmai, az önkifejezés módja, az átadás módja, társas kapcsolataink és kulturális szokásaink is folyamatosan változnak a digitális térben és a digitális társadalomban.

A kultúra átadása, közvetítése alapvető és kikerülhetetlen funkciója volt mindig is az emberek életének, nélküle nincs társadalom és nincs evolúció. A kultúra örökítése, a vele való azonosulás a közösségi identitás és viselkedés az emberek életéhez tartozó szerves folyamat. Napjainkban a technológiai fejlődés következtében a civilizáció kezd elszakadni a kulturális alapjaitól, megváltozik a kulturális környezet és a kultúra átadásának módja.

Hogyan fogják tudni a jövőben a digitális eszközök szolgálni a kulturális örökség átadását, hogyan lehetnek segítségünkre a kutatásban és a kutatási eredmények megismertetésében, illetve hogyan növelhetjük a fiatalokban a kulturális tudatosságot? Szükséges a kulturális intézmények és az egyén kapcsolatának felülvizsgálata, a kulturális turizmus és annak hatásai, valamint a digitális technológiák által közvetíthető kultúra össze kapcsolódásának megfigyelése.

A kultúra az emberi társadalmi együttélés egyik legsajátosabb jellemzője. A társadalom folyamatos fejlődése/változása, az anyagi kultúránk évezredek óta támaszkodik a korábbi elemekre, korábbi kultúránk eredményeire, hogyan kelthető fel ebben a folyamatosan változó felgyorsult digitális korban a kultúra iránti vágy.